

•

# ***NÎQAŞÊN FELSEFEYÊ 25.***

*Abdusamet Yîgît*

*weşanên*

.  
. .  
. .  
. .

*Niqaşên felsefeyê 25.  
@Abdusamet yigit  
Weşanên felsefeyê  
2015-Almanya-Berlin*

.  
ISBN 968-4-940006-35-3

### **Pêşgotin:**

Di mijare felsefeya îdeayê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di demên hemdem de û ankû di çerçoveya têgîna epistemolojiya hemdem de wê şîroveyanê kûrbûnê wê bi wê re wê, bi gelek awayan wê werina pêşxistin û kirin. Di wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê, çawa wê, di awayekê de wê çerçoveyek fahmkirinê wê were çêkirin û wê were hanîn ser ziman wê bi wê re wê, were lê hizirkirin.

Di pêvajoyên pêşketina felsefeyê de wê ji demên kevnera û heta demên hemdem wê bi wê re wê were dîtin ku wê mijare îdeayê wê di wê temenê de wê bi rengên cihê wê di awayekê de wê were lê hizirkirin û wê were di wê de wê kûrbûn. Platon wê di wê warê de wê di temenekê ontolojikî de wê hizrên xwe wê werênê ser ziman. Aristo wê li ser wan re wê, bi têgîna mantiq û darêjkê û hwd re wê, di dîmenekê de wê kûr bibê. Piştî wan di serdema navên de wê bi felsefeyên îdeayê û hwd re wê di wê temenê de wê di wê de wê bi kûrbûnê re wê bibê. Gotinên weke yên xwûdê, gîyanê, mirov, jîyanê, gerdûnê, pêwîstîniyê, nominalismê û hwd wê di wê temenê de wê weke gotin û rengên hizirkirinê ên ku wê di wê temenê de wê çawa wê di wan de wê kûrbûn wê bibê.

Di demên hemdem de wê, ev mijarên hizirkirinê wê li ser temenekê empirîkî û rasyonali re wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin û wê di wan de wê bi têgînên weke yên apriori û aposteriori û hwd re wê, kûrbûn wê bi wan re wê were kirin. Gotina pêşî wê wê di wê temenê de wê bi apriori wê weke têgîn û ya berî azmûnê ku wê li wê were lê hizirkirin û tefkirkirin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi têgîna destpêkê re wê di awayekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Ya aposteriori jî wê, di awayekê de wê li ser temenekê azmûnî û ya ku ew bi azmûnî ew dihê bidest xistin û li wê dihê lê ghiştin û hwd re wê were lê hizirkirin û wê were hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare têgîna îdeayê wê di wê temenê de wê, di çerçoveya epistemolojiya hemdem de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê girîng wê di wê temenê de wê, xwe di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê girîng wê karibê wê li wê were lê hizirkirinê bê.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, hizrên descartes ên li ser temen û awayê rasyonali re ku wê li wê were lê hizirkirin wê temenekê lêpîrsînê ê bi îdeayî û di wê rengê de wê bi wê re wê bingihêkê kûrbûnê wê biafirênê. Di dewama wê de wê hizrên hume, locke û heta bacon wê di wê temenê de wê, di wê demê de wê, ji aliyekê ve wê bê dîtin ku wê bi wê re wê ew rengê hizirkirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di demên piştî wê mijare îdeayê wê weke mijarek epistemolojikî wê di wê çerçoveyê de wê xwe bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê, çavkaniya jîyanê wê bi wê re wê weke mijar û aliyekê wê yê giring ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Di çerçoveya hizirkirinê bi îdeayê û hwd re wê diakrê wê bibêjê ku wê aliyê wan ê epistemolojikî wê ew bê ku wê çawa wê, di awayekê de wê, mijare çavkaniya zanînê wê bi wê re wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev wê weke mijarek felsefeyî her demên wê yê hizirkirinê jî bê. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê di destpêka demên kevnera de wê, bi çavkaniya xwezayê re wê, têngîna felsefeyê û xwezayê re wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di demên serdema navîn de wê, di dewama wê de wê bi çavkaniya wê weke xwûdê danîşandinê re wê bi têtîliya epistemolojikî a xwûdê û felsefeyê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare zanînê û çavkaniya wê weke ku wê, were dîtin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê mijare zanîn û çavkaniya wê di wê çerçoveyê de wê, di dewama wê de wê çerçoveya hizirkirinê ku wê bi epistemolojikî wê bi wê re wê biafirê wê di demên piştî serdema navîn de wê bi wê re wê were dîtin ku wê çawa wê di awayekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê were lê hizirkirin û wê, bi aliyên wê yê din ên ku wê bi encamên hizirkirinê ên bi felsefeyê ên weke bi îdeayî weke bi rasyonali û empirîkî û hwd re wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Kant wê weke filosofek ji wan filosofan bê ku wê, encamên rasyonali û empirîkî ku wê bixwezê wê di nava hev de wê bi hawirtina wan re wê çawa wê xwe bigihênê encamê li ser wê temenê bê. Wê di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve jî wê di wê mêylê de wê weke ku wê bihizirê ku wê çawa wê di nava têngîna apriori de wê, bixwezê lêgerîna li têngînê

azmûnî wê bigerihê wê bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê re wê, were dîtin.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare zanîne wê di wê temenê de wê, li ser aliyên weke yên azmûnê û hwd re wê, were lê hizirkirin. Wê dema ku wê ji aliyê têngîna azmûnê ve wê were lê hizirkirin wê bi xwezayî wê pirsên weke çî azmûn a û çî ne azmûn a wê bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Mirov wê li wê bihizirê ku ew di wê temenê de wê, awayên hizirkirin û zanîne ên ku ew heta wê demê bûna wê bi wan re wê bixwezê ku ew li wan bihizirê û werênê ser ziman wê di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew bi wan bihizirê û werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê ku wê mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê karibê bide dîyarkirin bê. Di mijare felsefeyê de wê, wê, di wê temenê de wê, di çerçoveya hizirkiriina wê de wê, ji du aliyên ve wê karibê wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Yek wê bi mejuya felsefeyê re bê. Ya din jî wê bi mejû û rengên hizirkiriinên weke bi îdeayî û hwd ên demî û ne demî re bê. Wê di wê çerçoveyê de wê ev jî wê weke aliyên ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê li ser wê temenê wê bi wê re wê, were lê kûrbûn.

Di dewama wê de wê dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, mijare îdeayî wê di wê temenê de wê bi aliyên wê yên azmûnkirinê re wê, di demên epistemolojiya hemdem de wê bi zêdeyî wê weke aliyekê wê ku wê li ser temenekê apîsteriorî'yî ku wê di wê de wê çawa wê were kûrbûn wê bi wê re wê were dîtin. Têgînên weke yên derûnîyê, civaknasîyê û hwd wê, weke aliyên zanyarî û zanistî ku wê di wê çerçoveyê de wê bi xwe re wê aliyna kûrbûnê wê di wê temenê de wê bi azmûnî ku wê çêbikin û wê werênina li holê jî bin.

Di dewama wê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare azmûnê û zanîne wê li ser wan aliyên zanîne re wê, dîmenekê wê yê berfireh ku mirov wê karibê di wê de li wê bihizirê wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin. Mînaq derûnî û zanyarîyên derûnî wê di wê temenê de wê di wê mêylê de wê rengekê

fahmkiirnê û awayekê hizirkirinê wê we bi xwe re wê bidina dîyarkirin bin. Di dewama wê de wê dikarê wê di dewama wê de wê fahmbikê ku wê, mijare azmûnê wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, mijare zanîna azmûnî wê bi demê re wê, were dîtin û li wê hizirkirin ku wê di temenê hemû pêvajoyên me yên bi aqil pêşketinê de bê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê wê êdî wê were lê hizirkirin û wê derkeve li pêş. Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare azmûnê û zanîna azmûnê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê zanînê ê ku wê pêwîst bê ku mirov wê di wê temenê de wê di wê de wê kûrbibê û wê ji gelek aliyan ve wê bi pêvajoyên jîyanê û fahmkirinê û hwd re wê fahmbikê û wê di ahengekê bi hevdû re de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare zanîna azmûnî wê di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê di awayekê gûharîner de wê xwe bide dîyarkirin. Wê di wê mêylê de wê rengekê hizirkirinê wê bide dîyarkirin ku wê hemû tişt wê bi azmûnê bê û wê gûharîner bê. Wê demê wê tiştê ku ew negûharîner wê hebê? Ji destpêka felsefeyê a demên kevnera ve wê ev wê weke mijarek ku wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin bê. Ku wê hizrên wî ji aliyekê ve wê di çerçoveya şîroveyên mantiqî de jî wê di awayekê de wê werina şîrovekirin parmenides, zenon û hwd wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de bi wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê ya gûharîner û ne gûharîner, mayinda û nemayinda û hwd wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di çerçoveya pêvajoyên me yên hizirkirinê ên bi felsefeya ideayê re de wê, bi wê re wê karibê were lê hizirkirin. ..

**Abdusamet Yigit**

### **Destpêk: Niqaşên felsefeyê 25.**

Di mijare felsefe û nîqaşên wê de ku mirov li ser wan dihizirê wê ji wê aliyê ve wê çerçoveyek berfireh a ku mirov wê kifşbikê, fahmbikê û wê werênê ser ziman wê werê dîtin. Felsefe hinekî jî wê weke nerîn û dîtina mirov a li tiştê hewirdorê û kes bixwe jî wê biafirênê ku mirov çawa bibînê, fahmbikê û wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê wê yê ku mirov wê, li wê bihizirê bê.

Wê dema ku mirov wê li felsefeyê binerê wê, di rengekê de wê ji demên kevnera ve wê, felsefe wê, di awayekê de wê li ser çerçoveya wê ya hizirkirin, fahmkirin û bi wê kûrbûnê re wê, di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin. Bi teybetî wê, dema ku mirov wê, felsefeyê wê di demên kevnera de wê, werênê ser ziman wê pêşî wê ji aliyê xwezayî û yê îdeayî ve wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê de wê felsefeya xwezayê wê, li ser temenê xwezayî wê, çawa wê, bi têngîni wê fahmbikê û wê weke wê li ser temenekê bi hebûna wê werênê ser ziman re wê bibê. Di wê temenê de wê, dîtina tiştê a bi aqil û ankû bi hiş wê, bi wê re jî wê, hin bi hin wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Felsefe wê, ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê giring wê, pêşkeve ku wê tişt wê, çawa wê, weke xwe wê di awayekê de wê di nava hizir de wê, bê lê hizirkirin wê were dîtin.

Di mijare fahmkirina tiştê bi aqil re de wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, felsefe wê, hinekî wê di wê demê de wê, ew wê jî lê bipirsê ku wê tiştê ku wê weke bi hiş û aqil wê hanî ser ziman wê çawa wê ya ku ew bi aqil derkkirî û ya ew heya wê weke hev bê. Di wê

temenê de wê li wê were lê hizirkirin. Di nava ya aliyê hizir de wê, bi awayekê epistemikî û metafîzîkî ku wê li wê were lê hizirkirin wê êdî wê hin bi hin wê ji aliyekê din ve jî wê dîmenekê ku wê bi wê êdî wê di wê de wê kûrbûn wê bibê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, xwe bi wê re wê di awayekê dewê, bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, dema ku em têngîna metafîzîkê a wan demên klasik hildina li dest wê bi xosletên wê re wê weke ku wê bi rehetî wê were kifşkirin wê hinek cihêbûn wê bi wê re wê were dîtin. Di wê temenê de wê, bi wê re wê, di rengekê de wê ya ku ew bi hebûn û fizîkî heya û dîyar a wê, li şûn wê, pêdeçûyina wê ku wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, di rengekê de wê bi wê re wê êdî wê li wê were lê hizirkirin. Wê, dikarê wê di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê, li wê bihizirê ku wê mirov dikarê wê, fahmbikê wê xwe bide dîyarkirin. Di nava felsefeyên mesopotamiki û asyayî ên weke zerdeştîtiyê, berî wê mitraitîtiyê û ên asyayî ên weke yên jainismê û hwd de wê, were dîtin ku wê dema ku wê bi aqilekê lêpîrsîner wê li wê bipîrsê wê tiştê ku ew heya wê, li ser seh û zêhnê re wê, çawa wê di awayekê de wê di zikhev de wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê fahmbikê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê were dîtin. Wê jî mirov wê dikarê wê didewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare tiştê ku wê li wê were lê hizirkirin bi têngîni wê aliyê wê yê ku wê were dîtin wê çawa wê aliyekê wê yê 'pişt' jî wê hebê ku ew di wê demê de nayê dîtin wê li wê were lê hizirkirin. Bi gotinek din a hesan ku wê di demên hemdem de wê li wê were lê hizirkirin wê rûyê ku ew pêşîya wê dihê dîtin wê piştî wê newê berçav û wê newê dîtin wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê ev wê, weke aliyekê ku wê bi wê re wê hem li nerîna yekali ku wê dibîne wê li wê bihizirê û hem jî wê çawa wê pîrralî wê bikê ji wê aliyê ve wê ji wê derbas bibê aliyê din wê, li wê bixwezê ku ew wê li wê bihizirê. Di mijare fahmkirinên bi wê re wê, dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê, xwe di dîmenekê teybet de wê li wê were lê hizirkirin. Mijare hizirkirinê wê çawa wê xwe bigihêne ya ku ew nayê dîtin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê hertimî wê weke aliyekê wê yê wê yê ku mirov wê, di awayekê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê girîng wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê mijare têngîne bi hizirkirinê re wê, di wê



çerçoveyê de wê di awayekê de wê, weke ku mirov wê karibê wê kifşbikê wê bi wê re wê aliyên ku wê derkevina li pêş wê bibin. Ji wê aliyê ve jî wê di wê temenê de wê mirov dikarê wê hinek aliyên ve wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê, di awayekê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di mijare fahmkirina aliyê hizrî û zêhnî de wê, di wê temenê de wê jî wê aliyê ve wê, bi wê were lê hizirkirin ku wê çawa wê, derkeve dervî wê aliyê sehî. Li ser wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di awayekê de wê lêpîrsînên li ser rewşa sehên me ya fahmkirinê û derkkirinê re ku wê bibê wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, bi wê kifşkirina sînore wan ê bi fahmkirinê û dîtîne re wê, çawa wê, ji wê derbasbûn wê bibê wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê rewşê de wê aso, pêşdîtin, zêhn û hwd wê weke têgîn û ankû wê weke rêyna dîtîne a bi wê hizirkirinê ku wê bi wê jî wê rewşa sehî wê di awayekê de wê, li wê bihizirê bê. Wê di wê, di wê temenê de wê dema ku mirov wê li ser têgîna sehê re wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, awayekê de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê çawa wê xwe di renekê de wê bi wê re wê, bide dîyarkirin bê.

Di mijare fahmkirinê a bi têgînî re wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare fahmkirinê wê, bi zêhnî wê, li ser wê temenê wê weke têgînek ku wê bi wê û wê jî wê derbasbûnê wê bi xwe re wê çêbikê û wê, bi çerçoveyek asoyî wê li wê were lê hizirkirin wê xwe bide dîyarkirin.

Zêhn wê di awayekê de wê, asoya ku wê bi wê re wê di wê de wê were lê hizirkirin wê, di awayekê de wê weke ku wê di awayekê de ku em, bi têgînekê em empatiyê bikin ku em çawa bihizirin ku em di hêtekê re derbas bibin wê, bi wê rengê wê di awayekê de wê bi wê re wê, bi hizra xwe wê jî wê rewşa fizîkî û bûjenî a ku ew heya wê derbas bibê û wê dervî wê, rewşa wê ya ku wê weke wê heya wê, bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê bihizirê bê. Aso wê di wê temenê de wê, li ser temenekê zêhnî wê, hişmendiyekê wê bi me re wê bi wê çerçoveyê wê biafirênê. Minaq wê dema ku em, bi têgînek asoyî wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirin wê xwe di reng û awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman û wê fahmbikê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê dikarê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê mijare asoyê a bi zêhnê û di wê de wê bi hiş dîtîne û weke tefkirkirinê wê, di wê temenê de wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin.

Di awayekê de wê, dema ku me tişteke ku me ne dîtîya em dikin ku wê di mejiyê xwe de wê bigihênina li wêneyekê û ankû awayekê ku ew çawa heya wê bi wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare lêhizirkirinê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyê de wê mijare lê hizirkirinê wê di wê temenê de wê, xwe bi wê re wê, di renekê de wê, bide dîyarkirin ku wê di wê rengê de wê, li ser wê temenê re wê, çawa wê bikeve nava kifşkirinê de bê. Kifşkirinê bi hizirê wê di awayekê de wê, di wan de wê azmûnkirin wê hebê ji ya nayê zanîn û bi ber ya ku ew were zanîn ve. Di wê temenê de wê hinekî jî wê dema ku em, bahsa azmûnê wê li ser temenê ceribandîne û şaşbûnê re wê bikin wê hinekê jî wê di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare ya ku ew dihê zanîn de wê, hertimî wê di wê rengê de wê aliyê wê yê hizirkirinê wê bi xosletên wê yê azmûnkirinê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê bibê. Em tişteke çawa dizanin ku ew giran a? Heta ku mirov wê ne rajiyê de wê karibê wê zanibê ku ew çendî giran a? Di wê temenê û rengê de wê temenê azmûnê wê bibê. Ev wê, di wê rengê de wê ya ku me azmûn kir wê weke aliyekê wê yê bi hişmendî wê di nava hizirkirina me de wê xwe di renekê de wê bide dîyarkirin. Ev wê, di awayekê de wê bi temenekê asoyî û zêhnî re wê di renekê de wê weke ku wê bibê. Ji aliyê derketin dervî sehan û bi wan hizirkirinê re wê, di wê temenê de wê çawa wê bi wan wê were lê hizirkirin wê hinekî din jî wê di dewama wê de wê divê ku mirov wê li wê bihizirê.

Di mijare zêhnî û sehî de wê, di awayekê de wê dema ku wê were lê hizirkirin wê bahsa wê têngîna derketina dervî sehan wê were kirin. Wê bi wê re jî wê, bahsa ya ku ew dihê dîtîna û ya ku ew nayê dîtîna wê were lê hizirkirin. Mirov wê, di awayekê de wê, bi temenê derkkirina xwe re wê,

di awayekê de wê li wê bihizirê ku wê sînorê derkkirin û mantiqê xwe wê weke sînorê hebûn û nebûnê wê bibînê û wê bi wê re wê li wê bihizirê. Wê dema ku mirov wê bahsa têngîna mantiqê wê bi wê re wê bikê wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman. Minaq wê di kirdeya 'ya ku ew li min mantiqî nayê' de wê, di wê çerçoveyê de wê, bi têngînekê wê were lê hizirkirin. Wê dema ku wê bahsa ya ku ew lê mantiqî nayê wê bikê de jî wê, bi wê re wê weke tiştê sermantiqî û ankû serxwezayî ku ew dervî têngîna darêjkê a bi ya heyî re wê bikê. Di wê temenê de wê di reng û awayekê de wê bahsa wê bikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare mantiq û darêjkê wê di wê dîmenê de wê aliyekê wan yê ku mirov bi çerçoveyekê û bi hev re wê fahmbikê jî wê hebê. Ew jî wê di wê rengê û awayê de bê ku wê, çawa wê, tişt wê, bi wê têngîna mantiqî wê, li mirov wê were wê, weke ku wê karibê bi darêjkî wê kifşbikê, derkbikê û ankû wê fahmbikê û hwd re jî wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê di kirdeya mantiqê û ankû ya ku ew li mirov mantiqî dihê de jî wê, ya xwezayî ku ew dikarê bi darêjkî were dîtin û derkkirinê wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê hebê.

Di dewama wê de wê hinekî din jî wê ji wê aliyê ve wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê ku wê di girêdana têngîna a bi mantiqî û ankû ya bi mantiqî li mirov dihê û wê têngîna darêjkê re wê, di temenê xwezayî de wê, di awayekê de wê, xwe di hizra mirov û mejiyê mirov de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê, di rengê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare ya mantiqî de wê, di nava têngîna ya heyî de jî wê bi kirdeyî wê lêkerek wê ya ku mirov wê di wê nûqtayê de wê kifşbikê wê xwe bide dîyarkirin. Wê lêkera wê ya ku mirov wê kifşbikê wê di wê temenê de wê weke di nava sînorê ya fîzîkî û bûjenî de wê, di awayekê de wê li ser awayê wê yê ku ew bi wê heya re wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare mantiqê û girêdane wê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê hinekî jî wê de wê, bi awayek mijarî ku wê di wê de wê kûr bibê. Wê di wê rengê de wê temenê hizirkirinê wê bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Di nava ya mantiqî dihê û ya mantiqî nayê de wê têkiliyek ontolojîkî a li ser temenê fahmkirina me û wê derkkirina me ya bi hizrî ku em wê di çerçoveya xwe ya makûl de wê bibînê û wê

fahmbikê de wê hebê. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê wê, xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê fahmbikê ku wê ya ku ew ji mirov re wê mantiqî nayê wê weke têngînek dervî sehê ku mirov wê hê bi çerçoveya sehê wê fahmnekiriya û ankû wê weke dervî wê xwediyê çerçoveyekê bê. Wê dema ku ew bi wê çerçoveya me ya mantiqî û sînorê wê re ew hat fahmkirin û pê de wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê, derkkiribê. Yan jî mirov dikarê wê hingî wê bêjê ku me ew bi temenî wê derkkiriya? Di wê temenê de wê ya ku me fahmkiriya, bi hişkiriya û derkkiriya wê hertimî wê ser wê re wê ew hisiyet wê bi me re wê çêbikê ku wê dervî wê jî wê aliyek û ankû hinek aliyên wê yên din ên ku ew werina fahmkirin wê hebin. Ji wê aliyê ve wê dema ku mirov wê li ser wê bihizirê wê mantiq wê weke bi sînorekê wê xwe li hişê me wê bide. Di wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê weke ku wê xwe di fahmkirina me de wê bide dîyarkirin. Mantiq wê bo fahmkirina wê weke sînorekê wê biafirênê bê? Wê dema ku mirov wê ji aliyê wê pirsê ve jî wê li wê bihizirê ku wê ya ku me ew derkkiri wê di awayekê de wê weke ku wê di wê temenê de wê bi awayekê sînorî wê xwe bi fahmkirina me re wê bide dîyarkirin. Di çerçoveya ya me derkkirî û ya hatî fahmkirin de wê ew sînorê fahmkirinê ku mirov wê hîs dikê wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di nava sînorê fahmkirinê de wê, hertimî wê ya ku me fahmkir de wê, ew wê bi wê întîbayê wê bi me bide hîskirin ku wê dervî ya ku me ew hîskir wê hinek din ya ku ew pêwîsta ku ew were derkkirin û fahmkirin wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê hebê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare îdeayê de wê dema ku mirov wê ji wê aliyê ve wê li wê dihizirê wê, di awayekê de wê, ew hisiyet wê xwe bi wê re jî wê di awayekê de wê, bide dîyarkirin.

Îdea wê di awayekê de wê, weke ji aliyekê ve wê, weke ya ku ew heya wê weke biriqîna wê û derkkirina wê ya bi aqil û hiş ku mirov wê di mejiyê xwe de wê derkbikê wê were lê hizirkirin. Ev wê, dema ku mirov wê ji wê aliyê ve wê li wê bihizirê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin ku wê mijare îdeayê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê mirov dikarê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê ku wê mijare ideayê û têngîna wê ya bi derkkirina ji rastîya li jîyanê heyî ku mirov wê li wê dihizirê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê, ku mirov wê, di awayekê de wê, xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin. Ji wê aliyê ve wê, du aliyên wê yên ku mirov wê li wê bihizirê wê weke ku wê xwe di mejiyê mirov de wê bi têngîna azmûnê ve wê girêdayî wê xwe bide dîyarkirin. Wê ew jî wê di wê temenê de wê di dîmenê pêşî de wê ew dîmen û dîtbarîya wê ya ku ew weke biriqîna wê ku mirov wê bi wê û ji wê digirê di mejiyê xwe de wê, awa wê li wê serwer bê bi fahmkirina xwe. Wê dîmenê ku mirov wê, digirê wê, di wê de wê bi rêya azmûnkirinê wê di wê temenê de wê, di mejiyê xwe de wê weke wê ku ew çawa wê, di jîyanê de heya wê bixwezê ku ew di wê rengê de wê, ew wê hebê bigihijê li wê hebûna wê di aqilê xwe de.

Aliyê din jî wê weke pirsekê wê xwe di wê temenê de wê li ser ya ku ew ji xwe heya bê. Wê di wê temenê de wê dema ku em wê dibînin û wê weke ku em wê dizanin em dikarin bêjin ku em wê bi derka xwe re wê li wê têngihîştî na û wê dikarin wê fahmbikin bin. Minaq wê, tiştê wê dema ku em mirov wê ew mirov wê dibîne ku ew heya wê, tenê wê bi wî dîtina xwe re wê karibê wê bêjê ku ew wê derkdikê û bi temenî li wê digihijê li zanîne? Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê dema ku mirov wê, ji aliyê têngîna sehên xwe ve wê li wê dihizirê wê, di wê temenê de wê, ew wê, weke aliyekê wê hebê ku mirov wê, di wê temenê de wê, pêwîstîya bi rêya wan wê azmûn bikê. Wê di wê temenê de wê, hinek xosletên ku ew bi dîtinê nayêna dîtin wê di wê temenê de wê bi wê re wê, derkbikê. Minaq weke giraniyê û hwd. Weke bêhnê û hwd. Ev xoslet wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, reng û awayê wan ê ku mirov wê di wê temneê de wê, nebê. Minaq mirov dikarê wan di temen û dîmenê duyekê de wê fahmbikê. Wê dema ku wê du ji êgir wê derkeve wê piştî ku ew derket û pê de wê di awayekê de ku mirov wê bi tememî bibîne û ankû wê nebîne jî wê di şewayekê de wê, awayê xwe wê bide dîyarkirin. Ew wê, minaq wê di hewayê de wê belavbûna wê ku em bahsa wê dikin wê di kirdeya wê gotinê de wê di temenekê bûjenî û fîzîkî de wê weke têngihîştinek ku em bi wê dihihizirin wê hebê, ku em çendî di farqê de bin û ankû ne di farqê de jî bin.

Di mijare duyê de wê, di awayekê de wê, ew wê, dikarê wê bi wê re wê bibêjê ku wê ji destpêka derketina wê û heta dawîya wê, hertimî wê awayên ku ew ji hev cihê wê bi wê re wê biafirin wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Wê di wê temenê de wê, ev wê li mirov wê bi dîtbarî wê weke

dîmenekê gûharîner wê xwe bide dîyarkirin. Di wê dîmenê de wê dema ku em minaq ji aliyê têngîn û dîmenê darêjkê ve wê li wê bihizirê wê, di wê de wê gelek awa wê di her kêlik û demên wê yên ji piçûkatîya wê û heta mazinatiya wê bibin. Wê di wê temenê de wê, gelek awayên ku em weke li wan ne serwaxt in û weke ji wê ne serwaxtiya xwe ku em nikarin wateyê bidin wê bi wê re wê biafirê. Lê ew dîmen wê, di awayekê de wê dema ku em li wê ji aliyê têngîna darêjkê ve wê li wê bihizirin wê di wê temenê de wê çawa wê dîmenekê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin wê hebê. Di têngînek klasikî a darêjkî de wê, di wê dîmenê darêjkî de wê bo watedayinê de wê di serî de wê pêşî wê weke tiştêkê wê pênasekirina wê xwe di awayekê de wê di mejiyê mirov de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ev jî wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirina darêjkê û ankû awayekê darêjkî wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê din ê teybet wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin bê. Wê dema ku em wê dîmenê darêjkî wê li ser ya ku ew weke li jîyanê heyî re wê pênasebikê wê di wê temenê de wê weke 'tiştêkê ew heyê' re wê dîmen û têngînekê wê di mejiyê me de wê bide çêkirin. Lê em ji aliyekê din ve wê bi wê fahmkirinê re wê empatiyê wê dênin û wê fahmbikin Em wê jî wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirin ku wê çawa wê xwe di dîmen û awayekê de wê bide dîyarkirin. Ew dîmenên darêjkî ku ew di jîyanê de beremberê wan nebê û mirov wê beremberê wan çêbikê û pêşbixê wê demê wê, di awayekê de wê weke ku wê ji aliyekî din ve wê, ji aliyê darêjkê bi ber wê jîyanîkirina wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê pêşbixê bê.

Di awayekê de wê dema ku mirov wê li nava xwezayê wê bihizirê wê dikarê wê bibêjê ku wê ji wê ji wê aliyê ve wê sînorê afirîna wê nebê. Em têngîna darêjkê a ku em wê salixdiikin wê weke dîmenna ji nava wan pirrdîmeniya xwezayî ku mirov ew naqandina û wan di wê temenê yên heyî na de ku wê salix dikin û hwd re wê karibê wê fahmbikê bê. Ji wê aliyê ve wê, awayên darêjkê ku wê ji pêvajoya bûyina û pê de wê, heta dawîya wê, gelek awayên wê yên ku mirov wê karibê bi wan re li wê bihizirê wê karibê li wê bihizirê wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê karibê bide dîyarkirin bê.

Di nava wê təkiliya darêjkî û ya heyî de wê bi pênasekirina wê de jî wê təkiliya mantiqî wê ser wê dîmenê levker û ankû lêhatinê ku wê di awayekê de wê xwe li derka me wê li hiş bide re wê di awayekê de wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare derkkirinê de wê, sehên me wê di awayekê de wê dema ku em li wan dihizirin wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê li ser ya ku ew heya re wê di awayekê de wê, weke ku wê xwe bi têngîna azmûnkirinê re wê di awayekê de wê wê bikê û wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di dîmenê derkkirina tiştê de wê, tişt wê, ji pêvajoya derkkirina wê de wê, di awayekê de wê, çawa wê pêvajoyên gûharînê wê bi xwe re wê derbasbikê wê, dema ku em ji aliyê wan ve wê hilde li dest wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê didewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare derkkirinê wê xwe di wê rengê de wê bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di pêvajoya derkkirina tiştê de wê hêsta ku em weke ya gûharînê wê bi wê re wê, digirin wê di temenê wê de wê ew pêvajoya gûharîna bi fîzîkî û bûjenî ku wê bi wê re wê hebê wê, di temenê wê de wê bê. Wê, tişt wê bo ku ew gûharînê ew bikê wê weke şartê pêşî wê pêwîstîya wê hebûna wê hebûna wê hebê. Wê di wê temenê de wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Tişt wê bi hebûna wê ya heyî re wê pêvajoyên wê yên ku ew derbas dikê re wê, di wê temenê de wê xwe di awayekê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê dikarê wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di mijare fahmkirina pêvajoya gûharîna bi tiştê re wê, ew pêvajoya gûharînê wê hinek hûrgilên din jî wê di xwe de wê bi awayî û ankû wê di wê çerçoveya wê têngîna awayîya wê de wê, bi darêjkî wê weke ku wê di xwe de wê ji aliyê rengê dîtinê û ji aliyê awayê dîtinê û hwd ve wê bi xwe re wê, di wê rengê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Pêvajoyên gûharênê wê ji wê li ser wê re wê, di wê temenê de wê ji du aliyên ve wê dikarê wê fahmbikê. Yek wê ji aliyê awayê darêjkî ê tiştê ve ku ew çawa heya bê. Ji aliyê din ve jî wê ji aliyê

rengê wê rengê wê yê ku ew bi wê heya ku wê bi demê re wê çawa wê bi gûharê wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ji van hedû aliyên ve wê di aslê xwe de wê mijare fahmkirinê wê weke du aliyên ku mirov wê bi çerçoveya fîzîk-bûjenê ve wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, awayê wê yê ku mirov wê bi çî awayê wê bibînê wê ew jî wê di awayekê de wê li ser temenê seha me ya dîtîna wê ava bê. Aliyê din ê bi rengê wê jî wê di wê temenê de wê li ser temenê dîtîna me ya bi dîtîna û ankû bi temenê bi seha dîtîna bê.

Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dîmenên ku em bi awa û reng û hwd re wê, wan digirin wê di wê rengê de wê têtîliya wan a bi hev re ku mirov wê li ser wê temen û wê rengê gûharîna wê re wê dikarê wê ji aliyekê din ve jî wê li wê bihizirê.

Minaq wê mijare dîmenê dîtîna ê bi rengê wê dema ku mirov wê, di wê temenê de wê, li wê bihizirê wê weke dîmenekê teybet wê xwe bide dîyarkirin. Têgîna mantiqê û hwd wê li ser awayên darêjkî ên weke yên bi fîzîkî ku ew hena re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê salixbikê. Wê di wê temenê de wê mijare rengê wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê întibaya ku ew bi mirov re ew dide çêkirin wê weke ku ew wê dervî wê dîmenê wê bimênê û ankû wê kêmbimênê wê têtînekê wê bi me re wê û wê bi wê re wê di awayekê de wê bide çêkirin.

Ji wê aliyê ve wê, di aslê xwe de wê, têtîna darêjkê wê di awayekê de wê li ser dîmenê awa û yê rengê re wê weke ku wê dîmenekê notr wê bimênê wê dîmenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê li ser wan herdû aliyên re wê bide çêkirin. Ji aliyê têtîna rengê ve wê dema ku mirov wê hilde li dest wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Ji wê aliyê dîmenê reng û awa yê wê yê fîzîkî ve wê, ji wê aliyê ve wê dikarê wê hinekî din jî wê li wê bihizirê. Ev alî wê weke aliyê ku wê, di jîyane me de wê hebin lê di derbarê wan û bihişkirina wan de jî wê weke aliyê kêmbimênin jî bin.

Wê dema ku em ji aliyê awa ve wê mijarê wê li ser têtîna darêjkê ve wê hilde li dest wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê ku wê felsefe wê ji demên kevnera ve wê, di awayekê de wê bi têtînen weke yên mantiqê û hwd ve wê li ser wê re wê bihizirê û wê bikê ku ew wê fahmbikê û wê derxê li têtîhiştîna. Di awayekê de wê, mijare



awayê wê, di wê temenê û çerçoveyê de wê weke mijarek li ser rewşa fizîkî û bûjenî re wê, derkeve li pêş. Wê dema ku mirov wê bahsa tiştê wê bikê wê, ji wê aliyê hebûna wê ve wê weke ku wê xwediyê awayekê bê. Ew awa ku ew bi çi awayê bê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê hebê. Di her awayê de wê, têgînek ku ew bi wê re wê were salixkirin wê karibê wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Ji aliyên kirdeyên funksiyonî ve wê li navaroka wê û ankû hebûna wê hizirkirinê re wê êdî wê bi wê re wê aliyên wê yên din ên hizirkirinê wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijare têgîna hebûna hebûnê de wê, di wê rengê de wê, tişt wê, bi aliyekê ve wê bi funksiyoniya xwe ve jî wê di awayekê de wê weke ku wê hebê. Wê li ser wê re jî wê ji aliyekê ve wê were kifşkirin û salixkirin. Lê di wê temenê de wê, aliyekê din ê ku wê mirov wê bi têgîna funksiyonê ve wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman wê li ser wê temenê r ewê, di renekê de wê, di mijare wê de wê bi kifşkirina wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Kifşkirinê funksiyonê wê aliyekê din wê bi hizirkirina bi aqilê şubjeyî ve wê, girêdayî bê û wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê, li wê bihizirê bê. Tişt wê, minaq bi awayî wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê, bi awayekê û renekê funksiyonî wê bi wê re wê karibê wê kifşbikê û wê li wê bihizirê. Lê bi wê re wê di dewama wê de wê aliyên wê yên din ku wê di çerçoveya têgîna funksiyonê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin û kifşkirin wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê, têgîna funksiyonê wê dema ku wê ji wê aliyê ve wê, li wê bihizirê wê ji aliyekê wê yê din ê subjeyî ve jî wê weke aliyekê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Minaq wê mazrabkekê wê di demên destpêkê ên bi pêşketina mirov de wê bi armaca şerkirina bi hev re wê kifşbikin. Wê di wê temenê de wê, hastûyên weke serê wan mazin û stûr û weke gûrz wê, di wê rengê de wê, werina bikarhanîn. Lê piştê ku wê bi wê weke mazrab wê bi destî wê, were pêştir xistin û wê, bi wê re wê, kevir wê ji wê werina şikandin û ankû wê di şikandina keviran de wê bi wê re wê li wê bihizirê û ankû wê, di wê temenê de wê, bo tiştêkê din di ardê de wê biçikênê ku wê bikarbênê wê weke aliyna din ku wê bi funksiyonî wê di awayekê de wê bi wê re wê werina kifşkirin û pêşxistin bin. Di awayekê de wê, pêşî wê weke ji hastû bê û wê piştê wê ji hesin û destî ji darê wê were çêkirin. Lê piştê wê, hizirkirinê weke destî jî ji

hesin çêkirina wê êdî wê bi wê re wê, weke aliyên wê yên bi awayî ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin bê. Di wê temenê de wê, piştî ku wê aliyek tûj û aliyek weke berfireh ku wê bi wê ardê bi wê bikolin wê ji wê were derhanîn wê weke aliyên wê yên din ku wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Çendî ku wê awa wê were dîtin wê bi wê re wê, fonksiyonên nû wê werina kifşkirin û çendî ku wê fonksiyonên nû wê bi wê werina kifşkirin wê di dewama wê de wê bi wê re wê rewşên din ên weke bi amûrî û hwd wê di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin û pêşxistin. Di wê temenê de wê fonksiyon û amûr wê di wê temenê de wê weke du ali û rewşên li hev digrin û wê bi hev re wê di awayekê de wê, di wê rengê de wê temenê kifşkirinên nû wê li ser têgîna pêşxistinê û hwd re wê werina pêşxistin. Amûr lê fonksiyonên nû bi xwe re wê vekê û fonksiyon jî wê temenê kifşkirinên bi awayên nû ên bi pêşxistinên li ser amûrê re ku wê bikê wê temenê wê bi wê re wê biafirênê.

Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê di wê çerçoveyê de wê, ji hev derhanîna li ser temenê awayê û bi wê re wê, di wê temenê de wê di nava kombinyasyona nava amûr û fonksiyonê û hwd de wê bi awayê û hwd re wê, li wê were lê hizirkirin û wê were pêşxistin. Di dewama wê de wê, dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare rewşa lê hizirkirinê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di mijare rewşa amûrê û awayê de wê, di wê rewşê de wê awayê wê yê fizikî wê di wê rengê de wê, çerçoveyekê wê bi wê re wê biafirênê. Têkiliya awa û fizikê, rewşa fizîk û rewşa bûjenî û hwd wê, di wê rengê de wê kombinyona ku wê di nava xwe de wê bide çêkirin û dîyarkirin wê li ser wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê bi xwe re wê, di renekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di mijare kombinyona nava awa û rewşa fonksiyonê de wê, di wê temenê de wê, aliyekê wê yê ku wê bi subjeyî ji wê derhanîna bi subjeyî weke bi wê lê hizirkirin û bi wê kifşkirin û pêşxistina bi fonksiyonê bi wê re wê pêşxistina awayê û hwd re wê, biafirênê bê. Di mijare awayê de wê, awa û darêjk wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê têkiliya wan bi têgînî a bi hev re wê awa wê rûyê awayê darêjkê ê ku ew were salixkirin wê bi xwe re wê biafirênê û wê bide dîyarkirin. Wê di wê rewşê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Awa wê, di darêjkê de wê, rûyê wê yê ku ew bi awayekê kombinyonî wê di afirênê wê temenê wê, bi rewşa fîzîk-bûjenî wê bi afirê. Di wê temenê de wê tişt wê bo ku ew bi awa bê û ew bi hebûnek darêjkî were dîtî wê, temenekê wê yê fîzîkî û bûjenî wê pêwîst bê ku ew hebê. Wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê di dewama wê de wê ji wê aliyê ve wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Darêjk wê di wê rewşê de wê bi awayê wê yê fîzîkî re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, çerçoveya wê ya awayî wê biafirênê. Di şewayekê din de jî wê dema ku mirov wê, bahsa çerçoveya hebûna darêjkê bi bûjenî wê bikê wê demê wê darêjkê wê bi aliyên wê yên din ên weke bi rengê re jî wê li ser wê çerçoveyê re wê bi dîmenekê din wê karubê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di mijare têngîna awayê û rewşa wê ya heyînî de wê, çawa wê mirov wê hilde li dest wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê wê de wê bi rewşa wê re wê, pêşî wê fahmbikê bê. Di rewşa wê de wê, têngîna awayê wê, di awayê wê yê darêjkî de wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, were dîtî ku wê, di demên kevnera de jî wê bi felsefeyê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê, were dîtî ku wê, di çerçoveya têngînê weke yên mantiqê û hwd re de wê were hildan li dest.

Di warê fahmkirina tiştê û awayê wê de wê, ew wê pêşî wê bi wê awayê wê re wê çawa wê hebê wê di wê rengê de wê bi wê re wê, di rengekê pêşnûmayî de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di nava felsefeyê de wê, awa wê weke aliyê ku wê bi wê re wê, were derkkirin ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di mijare felsefeyê de wê, dema ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê, di nava xwezayê de wê bi tiştê re ku wê were lê hizirkirin wê di dewama wê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Awa wê, di rengekê de wê weke rengê darêjka tiştê jî wê di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Her tişt wê, dema ku wê hebê wê di wê rengê de wê bi wê hebûna wê ya heyînî re wê, bi wê re wê karibê were lê hizirkirin. Di wê temenê de tişt wê bi wê rewşa wê re wê, di rengekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, li wê bihizirê. Di mijare awayê û rewşa wê de wê, dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê weke wê rengê wê hebûna ku ew dihê derkkirin jî wê di awayekê de wê were lê hizirkirin.

Mînaq wê di awayekê de wê, tişt wê dema ku em bahsa wê dikin wê weke bi awayê wê re wê weke piçûk û mazin, stûr û zirev, reş û sipî û

hwd wê, di wê temenê de wê di renekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di nava felsefeyê de wê, fahmkirina hebûna tiştê wê bi wê hebûna wê ya fîzîkî-bûjenî re wê, di destpêka felsefeyê û lêpîrsîna wê ya bi tiştê û hwd re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê kifşbikê wê bi wê re wê, di renekê de wê bi wê re wê derkeve li pêş.

Di mijare fahmkiirna hebûna tiştê û rewşa wê de wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê, bi felsefeyê re wê, li wê were lê hizirkirin. Di wê rewşê de wê pêvajoyên wê yên gûharînê, awa gûhartinê û hwd wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Minaq wê dema ku mirov wê li wê dihizirê wê, tişt wê bi awayê wê yê heyî re wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê, li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê li ser temenê awayê re wê, di awayê wê de wê, hinek aliyên wê yên ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê di wê temenê de wê were dîtî ku wê hebê. Minaq wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê karibê wê, li wê bihizirê bi wê rengê wê bi wê re wê weke ku wê derkeve li pêş. Di mijare felsefeyê û lêpîrsîna wê ya li ser tiştê re wê, hinek aliyên wê yên weke ew awayê wê çawa dibê û ber çî ew heya û dibê, çawa heya, çavkaniya wê çî ya, û hwd wê bi wê re wê, li wê were lê hizirkirin.

Di wê rewşê de wê jî mirov dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê, di wê temenê de wê, aliyên din wê weke ku em di demên kevnera de wê bi têngîna felsefeya xwezayê re wê bibînê wê hevgirtiniya tiştê bê. Di nava felsefeya demokrit de wê weke ku wê were dîtî ev wê bi têngîna atoman re wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin û wê atom wê weke mene herî piçûk ku ew nayê qatîrin û hwd re wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê were hanîn ser ziman. Di dewama wê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, di dewama wê de wê minaq wê di felsefeya empedokles de wê, hevgirtiniya fîzîkî wê di wê temenê de wê li ser wê temenê wê yê levkir û ahengî wê çawa ew bi wê hebê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê wê bi wê re wê êdî wê di dewama wê de wê bi wê re wê êdî wê li wê bihizirê ku ew wê çawa wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di demên piştî de wê, di nava hizrên weke yên platon û aristo de jî wê mijare îdeyê û hwd re wê, ew wê di awayekê hevgirtî, levkirî û di ahengekê fîzîkî û hwd de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê, bixwezê ku ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di çerçoveya mijare ideayê de wê li ser wê re wê, weke aliyekê wê yê ku wê bi temen û çerçoveyek ontolojikî û hwd re wê, di wê de wê kûrbûna wê bi wê re wê êdî wê bibê û wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Li ser wê çerçoveya wê ya tiştê û ankû wê, hizra wê re wê, ew wê çawa wê were fahmkirin wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin ku wê çawa wê were fahmkirin bê. Di dewama wê de wê, dikarê wê bi wê re wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare lê hizirkirina wê bi wê re û bi wê awayê wê yê bi heyînî ê fizîkî re wê li wê hizirkirin û bi wê re wê, çawa wê bê gihiştin li awayên wê yên din û hwd jî wê weke aliyê din bê ku wê li wê were lê hizirkirin bê.

Wekî din wê weke aliyê wê yê din jî wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare tiştê wê bi wê re wê, ji hev derhanînê wê çawa wê bi wê re wê bibê wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê mijare hebûna wê ya îdeayî ku wê li ser temenekê îdeayî wê weke 'biriqîna wê ya bi ji tiştî' wê were fahmkirin û wê were li wê hizirkirin û hwd re wê êdî wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di mijare hizra tiştê de wê weke îdeayê wê fahmkirina wê û di wê de wê kûrbûna mirov a bi wê re wê, êdî wê, weke aliyekê wê yê din wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Ev wê, ji têngîna bûjenî û biriqîna wê û heta ya gotin kirdeya wê û ankû kirde û lêkara li wê û hwd re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê bi aliyên wê yên bi berdewamî ku wê werina li wan hizirkirin re wê êdî wê were lê hizirkirin.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê were lê hizirkirin ku wê çawa wê bi wê re wê, di awayekê de wê were lê hizirkirin wê karibê wê bi wê re wê, di wê temenê de wê bi wê çerçoveyê re wê li wê were lê hizirkirin.

Ideaya tiştê li ser wê temenê wê ji du aliyan ve wê bi wê were lê hizirkirin û di wê de wê were lê kûrbûn. Aliyê pêşî wê bi têngîna wê re wê, bi hebûna wê ya weke bi tiştê heyî re ku wê çawa wê weke wê di awyaekê biriqînî de wê were lê hizirkirin bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di nava wê ya heyî û wê biriqîna wê de wê levkîna û aheng wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Di dewama wê de wê, di karê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Aliyê din jî wê, mijare wê biriqînê wê weke ideayê wê kifşkirina wê û di wê de wê weke têngînekê bi serê xwe wê bi kirina wê û di wê de wê bi hizirkirina li wê bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê.

Di aslê xwe de wê mijare hizirkirina li tiştê wê di wê rengê de wê, weke aliyekê ku wê bi wê re wê, çawa wê di nava wê de wê bi awayekê mantiqî wê di levkirin, lêhatin û hwd re wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê êdî wê were lê hizirkirin. Di mijare hizirkirina li tiştê wê bi wê têgîna îdeayê de wê, li ser wê temenê wê, bi du aliyên wê re wê were lê hizirkirin. Aliyê pêşî wê bi têgîna îdeaya hesan re wê, weke tiştê ku ew heya re ku wê çawa wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Wê ji wê aliyê ve wê di nava tiştê û wê, hebûna wê ya bi derkkirina bi îdeayî de wê, temen û têkiliyek fahmkiriinê wê were pêşxisrtin. Aliyê din jî wê îdeaya giştî ku wê weke ya ne hesan bê wê bi wê re wê, di awayekê de wê çawa wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Di wê çerçoveyê de wê, ev aliyê din ê hizirkirina li ideayê wê bi wê re wê, li hebûna îdeayê wê weke bi xosletên heyînê re wê li wê were lê hizirkirin û wê di wê temenê de wê li ser temen û awayekê xwemali û hizra wê re wê bi wê re wê, di awayekê de wê, were lê hizirkirin. Di mijare hizra ideayê û xwemaliya hebûnê de ku wê li ser temen û têgînekê wê were lê hizirkirin. Wê bi wê re wê were lê hizirkirin ku wê tiştê wê çawa wê, çavkaniya wê û cewherê wê re wê hebê wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Çavkani û cewherê tiştê wê di wê temenê de wê weke aliyekê din ê felsefeyî bê ku wê pêşî wê li wê were hizirkirin ku ew heya û ankû nîn a bê. Li ser wê temenê wê bi wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê çawa wê bi wê re wê, di awayekê de wê karibê wê li wê were lê hizirkirin bê.

Di mijare cewherê û têgîna xwemaliyê de wê, li vir wê dîsa wê têgîna navarokê wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bi wê re wê di awayekê din de wê bide dîyarkirin. Di çerçoveya hizrên subjeyîn de wê, dema ku mirov wê bi felsefeyî li derpêşekê wê dihizirê wê rastîtiya wê çawa wê were dîtin? Yan jî wê karibê wê bêşartûmerc wê rast bê? Di wê temenê de wê li ser mijare rastîtiyê a di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê, di awayekê de wê, karibê wê li wê were lê hizirkirin. **Vê aliyê emê** li ser wê bisekin in. Lê li vir wê mijare fahmkirinê wê ji aliyekê din ve jî wê pêşî wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê di dewama wê de wê pêşî wê li wê bihizirê. Ew jî wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê mijare têgîna sedemê û zanîna rastiyê bê. Ev jî jî wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê hinekî din jî wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê ev alê hemû wê, di awayekê de wê, dema ku wê li wan wê were lê hizirkirin wê di reng û awayekê de wê weke aliyekê wê yê

giring wê di çerçoveya têngîna apriorî'yê de wê weke aliyna ku wê bi wê re wê, were lê hizirkirin bê.

Di çerçoveya têngîna hizra îdeayê de wê weke ku mirov wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare hizrê wê di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe didewama wê de wê bide dîyarkirin.

Minaq wê hizra sedemê ku em li ser têngîna zanînê re wê li wê bihizirê wê di wê çerçoveyê de wê hizrek wê di mejî de wê weke ku wê bi wê re wê bihizirê ku wê tişte wê bêsedem wê weke ku wê newê zanînbê bê. Di awayekê de wê dema ku mirov wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê wê, dikarê wê pirse wê li wê nûqteyê wê bikê û wê li wê bihizirê. Tişt wê, sedemê wê were zanîn bê? Sedem wê aliyna bi hizirkirinê wê weke ku wê karibê wê di awayekê de wê, di mejiyê mirov de wê bikê ku em bikevina farqe wan de. Wê di wê temenê de wê bibê. Lê sedemê wê weke temenê hebûn û nebûna zanînê wê bibînê wê weke aliyekê din ku wê di fahmkirinê de wê karibê ew me bibê bi ber şaş fahmkirinê ve.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têngîna hizirkirinê wê bi wê re wê, xwe di rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ew jî wê di wê temenê de wê mijare sedemê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke rengê hizirkirinê a ku wê di wê de wê têngînek têtikiliyê jî wê bi wê re wê, biafirênê û wê bendên wê yên têtikiliyê wê di awa û rengê de wê weke ku wê bide çêkirin bê. Ev jî wê di awayekê de wê weke aliyekê wê bê. Minaq weke ku mirov ber ku mirov tîdibê mirov avê di vexwe.

Mijare sedemê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê di nava hizirkirina me de wê, temenekê fahmkirinê wê di wê rengê de wê bi subjeî wê biafirênê. Lê di awayekê din de jî wê, dema ku mirov wê bibêjê ku wê, bêî sedemê wê tişte wê newê zanîn' jî wê di aslê xwe de wê weke aliyekê ku wê, di wê temenê de wê, ku mirov wê, di wê çerçoveyê de wê li wê bipirsê bê. Sedem wê hebûna zanînê wê di fahmkirinê de wê di wê temenê de wê nede dîyarkirin. Lê wê di awayekê de wê, tiştê wê, bi awayekê bi têtikiliyên wê yên bi hişmendî û bialiyên wê yên cihê re wê temenê wê yê fahmkirinê wê weke ku wê bi wê re wê biafirênê. Afirîna zanîna sedemê wê ji wê aliyê ve wê, weke dîmenekê din ê zanînê ku wê li ser zanîna me ya heyî a jîyanê re ku wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin bê. Wê weke rengê din ê nerînê bê. Tiştê ku me bi sedemekê wê fahmkirinê wê karibê di wê de wê hinek sedemên din jî ji wê li gorî rewşan ew bi wê were werina kifşkirin. Wê, dema ku mirov wê ji wê aliyê ve wê li wê dihizirê wê demê wê di wê temenê de wê,

aliyekê din wê xwe di fahmkirnê de wê bi wê re wê, bide dîyarkirin. Ew jî wê, ew bê ku wê, fektorên zanînê ên ku ew bi fahmkirinê wê zanînê wê çêbikin wê ew jî wê weke aliyna ku mirov wê karibê di wê temenê de wan bi wê bihizirê û wan fahmbikê bê. Di wê temenê de wê bi fektorî û aliyên din ên derveyê û hundûrîn ve wê di mijarê de wê karibê wê bi berdewamî wê li wê bihizirê.

Di awayekê de wê mijare zaninê wê di wê temenê de wê pêwîstîya wê bi wê hebê ku mirov wê mijarê wê di serî de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê di serî de wê, bi mijarê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê mijare felsefeya sedemê wê, di wê temenê de wê weke ku mirov wê dikarê wê fahmbikê wê weke mijarek ku wê bi aliyê aqilê me yê subjeyî ve wê girêdayî wê xwediyê reng û awayekê hizirkirinê bê.

Aqilê subjeyî wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê wê bi têgîna îdeayê wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di awayekê din de jî wê aliyê weke sedemên ku wê di têgîna sedemê de wê biafirin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ne sabit û di awayekê ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bin. Wê dîtbar û demkî bin. Wê bi rewşên ku ew pêşdikevin re jî wê karibê weke aliyekê ku wê bi wê re wê, li gorî demê wê di hinek awayên din de jî wê temen û çerçoveyên hizirkirinê ku wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê karibin biafirênin bin.

Di aslê xwe de wê, dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare sedemê û têgîhiştina wê di wê temenê de wê bi aliyê herikin û pêşketina rewşên jîyanî ve wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê objeyî ku em li ser temenekê têgînê û hwd re wê bi wê re wê li wê bihizirin bin. Di aslê xwe de wê mijare sedemê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku em wê bi temen û têgînek dîtbar wê di wê temenê de wê li wê dihizirin wê, sedemên din ku ew bi wê re wê, diafirin û ankû ew dihênina ser ziman wê, yên piştre wê werênina ser ziman wê karibin yên berî xwe di wan de gûhartinê bidina çêkirin? Ev wê weke pîrsekê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Di awayekê de wê, di temenekê epistemikî de wê di nava hizirkirinên demên hemdem de wê weke aliyekê spekuletifî û manipulatifî jî wê di awayekê de wê bi wê re wê, were dîtin ku wê bi yên piştre wê sedem û rengên hizirkirinên pêşî û ankû berê hatina ser ziman wê çawa wê, di



reng û awayekê din de jî wê bi xwe re wê weke ku wê di fahmkirinê de wê cihê wê bidina nîşandin bin.

Cihê nîşandin wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê bide nîşandin bê. Di aslê xwe de wê ev jî wê weke ali û nûqteyek ku em bi epistemikî wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê fahmbikin bê.

Di aslê xwe de wê dikarin wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirin ku wê mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di mijare hizirkirinên piştre de wê, dikarin wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirin ku wê her hizirkirinên ku wê bîn kirin wê karibin wê piştre wê bi xwe re wê di rohnîya pêşkeveçûnên hizrî ên piştre de rê li rengên nû ên hizirkirinê û kifşkirinên bi wê rengê ên bi epistemikî û hwd ku wê werina kirin jî vekê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di wê rengê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare hizirkirina ku wê bibê de wê ji wê aliyê ve wê dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê pêşketina hizrê ji hizrên berê wê di wê temenê de wê weke aliyekê epistemikî û îdeayî wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, hizirkirinên me yên ku wê piştre wê, bibin wê di awayekê de wê hizirkirinên berî xwe wê, di awayekê de wê hildina li nava xwe û wê, di wê temenê de wê, bi nerînekê û hişmendiyek ku em wê di nava xwe de wê bi wê re wê, li wê bihizirin û wê, bi çerçoveyek hişmendî ku em weke li wê serwer bin wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê, bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare hizirkirinên piştre de wê, di wê temenê de wê, ji aliyê têgîna sedemî ve ku mirov wê bi nerînek giştî wê bikin ku wê fahmbikin wê ya pêşî wê weke ji ya piştre wê weke ku wê bê temenekê hizirkirinê û ankû wê pêşnûmeyek hizirkirinê wê di awayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê di wê temenê û rengê de wê weke ku wê biafirênê. Ji wê aliyê ve wê dikarê wê weke aliyekê din jî wê di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê û wê hinekî din wê li wê bihizirê û wê bikê ku wê fahmbikê.

Di mijare epistemikî de wê dema ku mirov wê li ser zanînê wê bihizirê wê hinek aliyên wê yên din jî wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê karibin bidina dîyarkirin. Minaq wê dema ku em rastî darazekê hatin ku ew ji me re hat gotin û ankû me di awayekê din de ji hewirdora xwe wê, girt wê çawa wê karibê wê piştrastbikê ku ew rast bê? Wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê, di dewama wê de wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Minaq wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirina bi têngîna piştrastkirinê wê di wê rewşê de wê weke aliyekê din ê mijarê bi temenê zanîn û piştrastkirina wê û hwd re wê karibê wê werênê ser ziman bê. Lê wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zanînê wê di wê temenê de wê, bi têngîna sedemê re wê, bi rengê zanînê re wê, dema ku mirov wê li wê dinerê wê weke ku di dewama wê de wê hê hinek aliyên wê yên din wê hebin ku mirov wan werênê ser ziman bin. Pêşî em di wê temenê de wê hinekî din wê bi berdewamî li ser mijare çerçoveya zanîna sedemê wê li wê bihizirin. Ber ku wê ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê li wê bihizirê bê.

Di mijare sedemê û zanîna wê de wê, di wê rewşê de wê, di serî de wê sedem wê weke temen û çerçoveyek ku mirov wê di wê temenê de wê, li wê bihizirê bê û wê, di wê rengê de wê, di dewama wê de wê li wê bihizirê bê. Wê di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di awayekê din de jî wê, zanîna sedemê wê, weke ku wê di nava zanînê û epistemolojiya wê de wê were dîtin wê weke têkiliyek zanînî a girêdanî wê xwe di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Li ser wê temenê wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare zanînê wê di wê rengê de wê bi wê re wê, di renekê de wê xwe bi awayekê wê weke ku wê karibê wê bide dîyarkirin bê.

Di mijare epistemolojiyê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê li wê bihizirê wê zanîn wê, li ser wê temenê wê çawa wê weke bi temenekê hizirkirinê wê xwe di renekê de wê bide dîyarkirin bê wê were dîtin. Zanîn wê, di awayekê de wê, dema ku mirov wê, li wê dinerê wê, bi pêvajoyên têzanînê re wê, hertimî wê bi ber rasyonalityek ku wê çawa wê, di awayekê de wê bi wê were ser ziman bê. Rasyonalityek ku ew karibê xwe di wê temenê de bi epistemolojikî û hwd re wê werênê ser ziman û ankû newenê ser ziman jî wê di awayekê

de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bi wê re wê di renekê de wê bide dîyarkirin bê.

Minaq wê dema ku wê, benjour wê mijare argûmana rasyonalmê wê di wê temenê de wê li ser temenê karibîna hanîna bi bersivek têr û ankû ne ter re wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê, werênê ser ziman ku wê mijare nekarîna hanîna ser ziman a argûmana rasyonalmê ku mirov wê bikê jî bê lê wê ew nikaribê bibê sedema wê ku mirov wê redbikê û wê newênê ser ziman bê. Wê di wê temenê de wê, mijare rewşa rasyonalmê wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman.

Di mijara têtînen apriori de jî wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman wê, di renekê de wê, têtîna sedemê wê di renekê de wê weke ku mirov wê di awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê wê bi wê re wê di renekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, mijare têtîna sedemê û ya apriori yê wê di wê temenê de wê di awayekê ve wê bi hev ve girêdayî wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew werênê ser ziman. Di mijare têtîna sedemê de wê, di awayekê de wê, weke têtînek ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê li ser rewşa têtîliyê re wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Weki din jî wê, di çerçoveya têtîna hêncetkîrinê de jî wê, dikarê werênê ser ziman ku wê, di awayekê de wê bi têtîna girêdanê ve wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku wê bi mijare têtîna zanînê re wê, werênê ser ziman wê, mijare zanînê wê rastarast û ankû ne rastarast wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê weke aliyekê ku wê mirov karibê wê, li wê bihizirê bê. Emprist wê di awayekê de wê dema ku wê bahsa zanînê wê bikin wê rastarast wê mijare têtîna zanînê wê bi epistemikî wê, werênina ser ziman.

Di mijare zanînê de wê, têtîna navbeynê wê hebê û ankû wê nebê wê ji aliyekê ve wê bi wê ve girêdayî wê li ser wê nûqteyê re wê were lê hizirkirin. Di mijare têtînen girêdanê ên weke dîyalektikê de wê, azmûn û cerb wê, di awayekê de wê, derkeve li pêş.

Di mijare têtîna azmûnê de wê dema ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê, di awayekê de wê di çerçoveya têtîna dem û mekanê de wê, li wê were lê hizirkirin. Ku mirov wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirin wê dikarin wê bi wê re wê li wê bihizirin ku wê di çerçoveya têtînen rasyonali de wê, weke ku wê were fahmkirin wê temenê hêncetê wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Lê bi têtînen empirikê re wê, di awayekê de wê, di dînenekê de wê weke ku wê ji wê cihê wê were lê hizirkirin. Li ser wê

temenê wê têtînek bi bawerî ku ew bi wê temenê wê werênê ser ziman wê, rastarast wê bi yaqiniyên ku ew bi azmûnê dihên û dibin re wê bi têtîliya wê re wê li wê were lê hizirkirin.

Di wê temenê dev têtîna ku em bi têtîna yaqinî û ankû baweriyê re wê bi wê re wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, hemû tiştên ku wê, berî û di dema me de ku wê bibin û wê, ne bi dîtbarîyek şenber bin re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê şûnpêyên me yên ji demên me yên berê mirov dikarê bi wê werênê ser ziman. Têtîh, yaqinî û baweriyên me yên di derbarê demên pêş me de bin. Destûrên xwezayê, fîzîkî û hwd ku wê di wê temenê û çerçoveyê de ku em, dikarin bi têtînek giştî û gelemperî wê werênina ser ziman wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Ev têtîh û têtînên me yên ku em bi çav nabinin û ankû em dikarin tenê bi sehkirinekê wê li wê bihizirin re wê di awayekê de wê, bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê. Tiştên ku ew bi çav nayê dîtîn wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê temenê hizirkirinên me yên ku em bi wê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê karibin li wê bihizirin bin.

Di mijare ya ku em wê bi çav û şenberî wê nabînin wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, weke têtîna ku wê dervî têtîna azmûnê wê karibê wê were lê hizirkirin têtînên baweriyê wê çawa wê di wê temenê de wê karibê were fahmkirin? Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku ew wê, weke têtîna ku wê di awayekê de wê, di warê salixkirinên bi wan bê û ankû bi çerçoveyek têtînî a darêjkê lê tefkirkirinê û hwd bê wê, di wê çerçoveyê de wê weke aliyna ku wê di wê rengê de wê dervî wê karibê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê, di nava felsefeyê de wê, ev aliyên hizirkirinê wê di awayekê de wê were dîtîn ku wê hem di demên kevnera de û hem jî wê di demên serdema navîn de wê, bi zêdeyî wê ya ku ew nayê dîtîn û weke nikaribê were salixkirin wê, li ser temenekê azmûnkirina bi wê re wê were lê hizirkirin, Têtînên bi têtîna teolojîya nepeniyê re ku wê werina ser ziman wê di wê warê de wê weke aliyna ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin bê. Di wê çerçoveyê de wê, ya ku ew dihê dîtîn û ya ku ew nayê dîtîn wê di wê temenê de wê weke aliyna ku mirov wê karibê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. bi hêncetkîrin wê di awayekê de wê li ser temenekê apriorî'yî re wê, bi

pêşek û rêgezên wê re wê karibê were lê hizirkirin. Di azmûnê de ku mirov wê di aslê xwe de wê bi wê re wê li wê bihizirê wê ev wê weke nebê weke rewşek bûhûrîner. Lê azmûn wê li ser çî temenê wê bê kirin wê di awayekê û renekê de jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li ser temenê spartinê wê di awayekê de wê bi wê li wê bihizirê. Di wê rengê de wê mijare azmûnê bi du awa û temenan wê karibê wê li wê bihizirê. Yek wê, li ser rewşa bûyî, têgînek heyî û bidîyarî û hwd re wê karibê wê li wê bihizirê. Yan jî wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din wê di wê rewşê de wê mijare azmûnkirinê bi têgînek zêhnî re wê, karibê bibê û ankû were kirin. Çerçoveya azmûnê wê, di wê rengê de wê bi wê re wê di temenekê xwezayî de wê weke ku wê xwe bigihênê têgînek rêgezî ku ew wê di wê çerçoveya wê de wê weke ku wê were kirin bê.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê ji aliyê têgîna epistemikî ve wê mijarê wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi mijare gihiştina têgîna 'rastitiyê' wê xwe di wê çerçoveyê de wê di renekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Rastiti wê çî bê û wê çawa wê li wê were gihiştin wê di awayekê de wê weke aliyekê ku wê armanca felsefeyê jî bê wê xwe di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, di nava felsefeya demên kevnera û yên piştê di demên serdema navîn de wê ev wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di nava teolojîya nepeniyê de wê, di wê temenê de wê ya ku mirov wê azmûn dikê wî çendî wê karibê me bi gihênê li rastiyê û ankû wê çendî wê rasti wê bi wê re wê were ser ziman wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Di mijare felsefeyê û rastitiyê de wê, di wê temenê de wê, têkiliya bi fahmkirinê ku wê bibê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, were lê hizirkirin.

Di awayekê din de jî wê dema ku em ji demên kevnera û felsefeya wê bihizirin wê weke ku wê bi felsefeya haraklit û hwd re wê were dîtin wê, dema ku wê bahsa felsefeyê wê were kirin wê, têgîna 'derpêşê' wê bi wê re wê were berhişê me. Di wê temenê de wê çî wê ji wê derpêşê wê were fahmkirin û ya ku mirov wê ji wê derpêşê fahmdikê wê çendî wê rast bê wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê, bi zêdeyî wê ne tenê wê mijare felsefeya demên kevnera û yên serdema navîn bi tenê bê. wê di dewama wê de wê dema ku mirov wê bi wê re wê, li wê di hîzîrê wê li ser rengên zêhn û hişmendiya wê re wê, di awayekê de wê

mijarên mantiqî ên felsefeya demên hemdem jî bin. Minaq wê, di nava felsefeya kesên weke yên Benjour de ku mirov wê li wê dinerê wê di çerçoveya têtîna apriori de wê di wê temenê de wê di awayekê de wê li wê were lê hizirkirin.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê bi wê re wê bi wê têtîna derpêşê re wê werênê ser ziman ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di mijare derpêşê de wê benjour wê di awayekê de wê ji ya mantiqê aristo dût û hinekî jî ku wê bi awayekê wê li ser temenekê aqilmeşandinê û hwd re ku wê bikê ew rengê hizirkirina xwe bi afirênê û wê werênê ser ziman wê bi têtîna weke 'P ku ew rast bê wê S jî wê rast bê' re wê di awayekê mantiqî ê formelî û hwd re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di aslê xwe de wê mijare mantiqê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare felsefeyê wê di wê temenê de wê, bi têtîna mantiqê û hwd re wê di awayekê de wê bi wê re wê karibê wê li wê were lê hizirkirin. Mijare derpêşê wê di wê temenê de wê bi temenekê têtîna apriori de wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, têtînek û regekê din ê fahmkirinê wê bi wê re wê di mejiyê mirov de wê biafirênê. Di serî de wê, weke rengê hizirkirinê wê apriori wê di wê temenê de wê dikarê wê li ser temenê derpêşê re wê fahmbikê û ankû wê nikaribê wê li ser wê re wê fahmbikê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê di çerçoveya wê mijare wê ya hizirkirinê de ku wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, mijare derpêşê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di çerçoveya aqilmeşandinên me de wê çawa wê karibê wê fahmbikê wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê fahmbikê bê. Derpêş wê di awayekê de wê li ser têtînekê re wê têtînekê ku wê ya rast û yan jî wê weke ne rast ku wê bide dîyarkirin û ragihandin wê weke aliyekê wê yê têtînî ku mirov wê karibê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Weki din wê dema ku mirov wê li ser têtîna sedem û encamê re wê bi wê re wê li wê bihizirê wê di nava du hevokan de jî wê weke temenekê têtîkildanî jî û girêdanê jî bê. Bi goitnên weke 'zerdeşt mirov a', 'sê koşeyên sêkikê hena', 'paytaxta kurdistanê amed a' û hwd wê, di wê

temenê de wê, di renekê de wê weke têngînên ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê, bi wê re wê karibê wê were lê hizirkirin.

Lê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi têngîna derpêşê re wê, têkiliya wê ya bi jîyanê re wê çawa bê û wê rastîya ku ew bi wê dihê ser ziman' wê çawa wê fahmbikê wê di aslê xwe de wê ew jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têngîna derpêşê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê çawa wê li wê û zanîna wê were lê ghiştin, çavkanî, xweza, rastîfî û hwd wê weke aliyên ku wê li ser wê temenê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di aslê xwe de wê, derpêş wê, di wê temenê de wê, di awayek de wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê têngînên ku wê di wê temenê de wê, di mejiyê me de wê temenê ragihandin û ankû lê ghiştina bi fahmkirinê wê çawa wê bibê wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di aslê xwe de wê mijare ghiştina li wê têngîna wê ya zanîne wê bi epistemikî wê di wê çerçoveyê de wê, di demên kevnera de û piştê di demên serdema navîn û heta ku wê di demên hemdem de jî wê zanîna ku wê bi derpêşê wê li wê were têngiştin û ankû lê ghiştin wê hertimî wê weke aliyekê ku wê li wê were lê hizirkirin. Têkiliya wê ya bi zanîne re wê çawa wê hebê wê, ew jî wê weke aliyekê wê yê ku wê ji xwe wê li wê were lê hizirkirin bê.

Di mijare zanîne û bi wê lê ghiştina fahmkirinê de wê, di wê temenê de wê, çawa wê bibê wê hertimî wê li wê were lê hizirkirin. Ya ku wê zanîna derpêşê wê ji ya nava jîyanê ku wê bibê wê, di wê temenê de wê ew bê ku wê, di renekê de wê, ew wê, weke tênginek bi hiş a dîyar ku wê bi wê û weke li gorî wê were fahmkirin bê. Lê di wê temenê de wê jîyan wê ne tenê wê weke rewşek ku mirov wê li wê wê fahmbikê bê. Wê weke rewşek ku mirov wê bi wê û wê weke xwe wê, di wê çerçoveya wê bixwe de wê fahmbikê bê.

Di wê çerçoveyê de wê, di wê rengê de wê weke wê fahmkirin û yan jî wê tiştê wê weke ku ew bûya wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, fahmbikê wê derkeve li pêş. Di mijare fahmkirina bi wê rastiyê wê, di wê temenê de wê weke ku mirov wê kifşdikê wê zêdetirî wê weke aliyekê wê ku mirov wê, fahmdikê bê. Wê hisiyetê wê bi mirov

re wê dide çêkirin ku wê dema ku mirov wê, bi wê û li gorî wê fahmdikê wê ji aliyekê din ve jî wê weke ku wê herikina jîyanê wê ji xwe wê hebê û ya ku ew dibê wê, dervî me wê weke ku wê di ahenge xwe de wê beî ku em wê fahmbikin wê bibê, bi bûhûrê û wê ji me derbas bibê bê ku em wê bigirin û ankû wê bi rastîya wê ya jîyanî re wê têbigihin bê. Wê di wê temneê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov w di dewama wê de wê bi wê re wê, fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê, rewşa ku mirov wê, bahsa zerdeşt û ku ew mirov a wê bikê wê di wê temenê de w, rast bê ku ew mirov bê, yan jî wê tenê wê zerdeştêk û ankû wê gelek kesên ku ew di demên cihê de navê zerdeşt li wan hatîya kirin wê hebin. Yan jî ji aliyê gotina mirov û hebûna mirov ve ku mirov wê werênê ser ziman wê weke gelek mirov wê hebin. Lê ev wê çendî wê karibê temenekê rast ê derkkirina wê pêvajoya bûyina jîyanê û wê rûdayinên wê ku wê karibê bi me bide fahmkirin? Di wê temenê de wê dema ku mirov wê ji aliyê wê pirsê ve wê li wê bihizirê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Mijare fahmkirina jîyanî, gihiştina fahmkirina û epistemolojîya wê bi serê xwe wê, di wê temenê de wê, weke aliyna ku mirov wê, di wê temenê de wê, çawa wê li wê têbigihê wê weke awayekê fahmkirinê ê teybet wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin bê. Ya ku em li wê têgihiştin wê dervî wê jî wê hebê û wê ew tenê wê weke rewşek ji ya jîyanê bê. Lê wê ne hemû bê.

Di mijare fahmkirina rastiyê de wê hertimî wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê, were lê hizirkirin ku wê rastî wê çi bê. Di mijare rastiyê û famkiirna wê de wê, di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di aslê xwe de wê dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, di demên kevnera de wê, çawa wê, li rastiyê wê were lê hizirkirin wê bi wê re wê, weke mijarek felsefeyî wê, li wê wer lê hizirkirin.

Rastî wê, di wê temenê de wê çi bê û ne çi bê wê weke mijare hizirkirî wê were dîtin. Ev hizirkirin wê carna wê weke aqilê bi felsefeyê û carna jî wê weke aqilê bi dervî felsefeyê ku wê were lê hizirkirin bê. Wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê weke aliyekê din wê bi hizirkirinê re ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê wê mijare nîtelîyê û ankû hêjabûnê ku wê bi awayekê wê li ser wê temenê wê yê pêşketinê re wê li wê were lê hizirkirin bê. Ya bi niteli ku wê bahsa wê were kirin wê di awayekê çawa



de wê pêşkeve? Wê di serî de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê dikar wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare derkkirina objeyekê de wê bi derkkirina wê ya bi hişmendîyê re wê were lê têgihîştin. Lê ew di wê temenê de wê dema ku mirov wê bahsa wê rewşa têgihîştinê bi wê rewşa wê ya bûyinê re wê çawa wê karibê wê fahmbikê? Ew wê di awayekê de wê weke rewşek hizirkiriinê bê? Yan jî wê weke rewşek bi fêrbûnê û ku wê di xwe de wê weke gihiştibê û tîrbûn wê bi wê re wê bibê û wê pêşkeve bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Azmûn wê, di wê temenê de wê, ji aliyekê ve wê karibê minaqên nîtelikê bi xwe re bide dîyarkirin. Lê di wê temenê de wê ew minaq wê, ne weke minaqna ku mirov wê karibê di wê temenê de wê weke bi têrfî wê şîrovebikê bê.

Ji aliyekê din ve jî wê mijare wê rewşa wê ya lê gihiştinê wê dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Li vir di mijare têgîna nitelikê de wê dikarê wê dîsa di dewama wê de wê mijarê wê werênê ser têgîna rastitîyê. Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê d iawayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku mirov wê dema ku wê bibêjê ku wê, P rast bê wê bi wê re wê S jî wê rast bê? Yan jî wê vajî wê ku mirov wê bi wê bibêjê ku wê, di wê temenê de wê, S rast bê wê bi wê re wê karibê bibêjê ku wê P jî wê rast bê?

Di nava felsefeya mantiqê de wê weke têgîna ku wê di çerçoveya derpêşên bi şart de jî wê, di rengekê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê were lê hizirkirin bê. Wê di wê temenê de wê, yek ku ew rast bê wê bi xwe re wê ya din jî wê weke ku wê rastbikê û ankû wê rast wê bide nîşandin. Wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê ku wê ya rast wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ji wê aliyê ve ku mirov wê bi wê li wê bihizirê wê, yek rastiyek wê ya din wê çawa wê karibê wê bibê temenê rastbûna wê û ankû rast dîtina wê? Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku irov wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê bê. Di mijare rastiyê û ankû rast dîtîna de wê, di wê temenê de wê ev rewşa weke têgîna bi şartê rastiyê re wê, di awayekê de wê mirov wê dema ku ew di farqê de bê û ne di farqê de jî bê wê, di nava axiftinên xwe yên bi hesanî de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê, weke mirov wê

bikarbênê. Ji wê temenê û aliyê ve wê dikarê wê hinek minaqên bi hesanî ên ji nava jîyanê wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê bi wê hizirê. Gotinên weke “wî ew hanîya ser ziman wê demê wê ew rast bê.” Yan jî ber ku ‘w ew hanîya ser ziman ew rast a’ û hwd wê, di wê temenê de wê, weke gotinên şartê rastîyê ku wê weke ji wê têngîna wê ya rastîyê re wê weke sedema rastdîtina wê jî wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Di dewama wê de wê dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê dikarê wê bi wê rengê wê li wê bihizirê ku wê mijare têngîna şartê rastîyê wê di wê temenê de wê, weke aliyên weke bi têngîna hêncetê, sedemê û hwd re jî wê di wê temenê de wê, bi encamî û hwd re wê li wê were lê hizirkirin.

Ji aliyekê din ve jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna rastîyê û ankû rastîyê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di rewşa rastîyê û şartê rastîyê de wê di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Şartê şartîyê, wê di wê temenê de wê di nava jîyane me de wê di hizirkirinên me de, nivîsandin û xwandinên me û hwd de wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke ku wê li berçav wê were girtin jî bê. Di nava têngînên civaknasî, derûnî, dîrokî û hwd de jî wê di wê temenê de wê dema ku mirov wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê wê karibê wê bi wê rengê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, were dîtîn ku wê li wê were lê hizirkirin.

Wê dema ku em bahsa hizirkirinek ji demên kevnera dikin ku wê kê hanîbê ser ziman û wê li ser çî temenê wê were hanîn ser ziman wê dixwênin. Ji nava pirtûkekê ku ew ya felsefeyê bê û ankû dîrokê û hwd bê wê di wê de wê di wê rengê û awayê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin.

Di mijare hizirkirina şartê rastîyê de wê, di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê, temenê rastdîtina me û ankû di rast dîtina me de wê weke çavkaniya ku mirov wê xwe di sipêrê de jî wê weke aliyekê ku wê karibê wê kifşbikê bê. Wê di wê temenê de wê, temenê de wê, kesekê ku wê tiştê hanî ser ziman wê, rewş û rengên

hanîna ser ziman bi şertûmercên wê re wê di wê temenê de wê weke aliyna ku wê di wê çerçoveyê de wê karibin li berçav werina girtin bin.

Lê wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê şartê rastîyê wê di nava jîyanê de wê, bi zanîna me re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke renekê hizirkiirna me xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Minaq wê di roja me de wê têngîna zanisititîyê k uwê derkeve li pêş wê di wê temenê de wê ew zanistiti wê di wê temenê de wê çawa wê, bê hizirkirin ku ew bi zanyarî hatiya ser ziman û wê weke têngihek zanistî wê li ser wê temenê wê were herêkirin. Di wê temenê de wê ev têngîn wê di demên hemdem de wê di awayekê de wê, karibê bibê temenê wê ku wê gelek têngînên ku ew ne rast jî bin wê weke rast û ne zanist jî bin ku wê di wê temenê de wê weke rastîyna zanyarî werina dîtîn wê bi wê re wê, were dîtîn ku wê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê întîba, şewayên bi wê hizirkirinê, çavkanî û hwd wê di wê temenê de wê hêsta rastitîyê ku wê bidina wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê û wê werênê ser ziman bê. Di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna zanisititîyê wê, di wê temenê de wê weke aliyekê ku em dikarin wê bi zanina xwe re wê werênê ser ziman bê. Di nava jîyanê de wê weke xosletekê hizirkirina me wê di wê temenê de wê şartê rastitîyê wê xwe di nava hizirkirina me de wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di wê temenê de wê bide dîyarkirin. Ev mijare şartê rastîyê wê di aslê xwe de wê weke aliyekê giring ê hizirkirinên me yên di jîyanê de û ankû di derbarê jîyanê û hwd de jî wê di awa û renekê de wê weke ku wê biafirênê bê. Ber vê yekê, wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, karibê wê di awayekê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê bê. Em dema ku em dibêjin kevneşopî, orf û adetên me rast bin. Ew sedem û hênceta weke ew ji ber ku ew orf û adet û kevneşopîyên me ku em bi wê dihizirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê rengê wê li wê bihizirê bê. Di mijare wê ya hizirkirinê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare hizirkirina têngîna rastitîyê di nava jîyanê de wê şartê rastitîyê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ev aliyê bi hizirkirin û fahmkirinên me yên bi zanîna û hwd wê weke aliyekê ku wê, mirov dikarê wê bi berdewamî wê di wê temenê de wê hinekî din jî wê li ser wê bisekinê bê. Wê weke aliyekê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê.

Di mijare têngîna wekeya bi rastitiyê re bê û ankû weke bi rastdîtînê re bê wê di wê temenê de wê weke aliyna wê yên ku mirov wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Di mijare têngîna rastiyê de mirov wê çawa wê rast dibînê û ya ku weke rast a wê ew çî û çawa bê wê, di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Dema ku wê kesek wê weke kesekê din ê duyem ji jêre tiştekan haniya ser ziman û wê û ankû wî bi wê bawer bikiriya jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê hinekî din wê li wê bihizirê bê. Minaq wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, mijare rastitiya wê de wê dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di aslê xwe de wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare rastiyê wê di wê temenê de wê aliyekê wê yê ku em di temenê têngîna çavkaniyê de wê bi wê re wê li ser wê temenê wê bi wê re wê li wê bihizirin wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna hizirkirinê wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, aliyê yê ku mirov wê bi têngîna bihîstinê re wê bi wê re wê li wê bihizirê wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Mirov çawa wê rastiyekê dibînê? Wê dema ku mirov wê bahsa rastiyekê wê bikê wê, rastiyê wê ew wê weke têngînek ku me ji yekî din bihîstîya û ew rastî dîtîya bê? Yan jî wê weke bihîstinek ku me bi wê yaqînî haniya bê? Wê di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, dema ku em ji wê aliyê ve wê bi wê dihizirin wê weke aliyekê wê yê giring wê ew jî wê bi wê re wê were dîtîn ku wê mijare rast dîtînê li ser yên ku me ew weke bihîstina wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê ew ya ku me bi wê bawerkiriya wê di wê temenê de wê temenê guman jêkirinê wê hertimî wê weke aliyekê ku wê xwe bi wê bide parastin bê. Çendî ku mirov wê weke 'rast dibînê' jî bê û yan jî wê çendî ku wê weke 'ne rast bibînê' jî bê wê, di wê çerçoveyê de wê xwe sipartinek me ku ew bû wê ew sipartina me wê weke çavkani wê bi wê rengê wê temenê wê ku wê biafirênê wê bingihê wê rastdîtîn û hwd jî wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê biafirênê.

Di wê temenê de wê ew rast dîtina me wê li gorî wê çavkaniya wê bê. Di wê temenê de wê dema ku mirov wê, pê baweri hanî û di awayekê de wê, piştî wê bi demekê ku ew çavkaniya wê, gûharî wê ew baweriya mirov jî wê bi wê re wê weke ku wê bigûharê. Di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare wê gûharînê wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi minaqan wê hinekî li wê bihizirê bê. Minaq wê dikarin wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din wê werênima ser ziman ku ew, di wê temenê de wê, mijare ji hev fahmkirinê wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Wê jî mirov dikarê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, dema ku em minaqê wê werênina ser ziman wê di awayekê de wê çavkani û ankû wê weke armanca wê rast dîtina bê. Wê di wê temenê de wê, tiştê ku mirov wê rast dibînê dikarê wê bi wê rengê wê bi minaqekê wê werênê ser ziman. Ez bêjim ku 'zelal çû malê û dît ku wê keçame wê nûda wê li malê bê. Ew diçê male amê xwe û jiname wê ji wê dipirsê ku ew nûda li kûya. Ew ew jî ji wê dipirsê ku ew li male wan bê. Ew bi wê bawer dikê û bi wê zêde li ser wê nesekinê. Piştî wê bi demekê ew diçê male zelalê û dibînê ku ew ne li wir a. Wê demê ew wê weke ku wê berî hatina wê ku wê bi wê bi gotina zelalê wê bawer kiribû ku ew li wir a wê dema ku ew hat wir û wê dît ku ew ne li wir bê wê demê wê ew wê hingî wê li wê bihizirê ku ew yan zelalê ew rast ji wê re ne gotiya û yan jî wê, dema ku ew çûya wir wê ew ne dîtîya. Hingî wê kijan ji wan wê rast bê? Wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê li ser minaqê bihizirê wê bêgûman wê gelek alî û minaqên wê yê din ên ku mirov wê karibê wê bi wê li wê bihizirê wê bi wê re wê, karibê were dîtina.

Di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Aliyên din ên rewşê weke rewşa ew dema ku ew çû wir û wê ew li wir nedît wê weke aliyê ku wê temenê ew vajî wê pêbawerîya xweya berî wê ku wê bi gotina zelalê a bi rengê ku nûha li male wan a' ku wê bi wê hanîya wê bê. Li ser wê temenê wê di awayekê de wê êdî wê di wê temenê de wê têngînên weke dualî wê di awayekê de wê di meji de wê biafirin ên weke ew li wir bû û ankû ne li wir bû. Zelal rast got û ankû ne rast got. Yan jî ew dema ku ew li malê bû bi wê pêbawer bû. Û piştî ku ew li male zelalê ew pêbawerîya wê gûharî û vajîbûna wê hin bi hin wê pêşkeve.

Di wê temenê de wê bi wê rengê wê, rewşên ku mirov wê karibê bi wan wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di awayekê din de jî wê, dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê, rewşa rast dîtîne wê, di awayekê hîyararşikî de wê weke ku wê bi têngînên li dûv hev hatina wê were dîtîne.

Di wê temenê de wê, di awayekê din de jî wê dikarê wê bi wê rengê wê di awayekê din de jî wê, şartê pêbawerîyê li ser yê ku ew bi wê pêbawer dikê re jî wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê karibin wê fahmbikin û wê werênina ser ziman bê.

Di dewama wê de wê, di çerçoveya wê têngîna wê de wê, karibê wê werênê ser ziman ku wê, mijare şartê pêbaweriyê wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê rengê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê, di wê temenê de wê, tiştêkî ku wê, dema ku kesekê bi wê pêbawerkirîya û wê jî wê kesê pêbawer kesekê din wê li ser wê re wê xwe bigihênê bi wê pêbawerîyê wê di wê temenê de wê, têngîna şartê rastîyê ê di wê temenê de wê di awayekê li hev hûnayî re wê di rengê de wê bide dîyarkirin.

Di mijare bi wê hizirkirinê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têngîna rastîyê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di nava jîyane me de wê ev wê weke aliyekê hizirkirinên me wê xwe bide dîyarkirin. Di wê nûqteyê de wê têngîna sedemê wê di awayekê de wê çawa wê di awayekê de wê li ser wê temenê aqilmeşandinê re wê xwe di çerçoveyekê de wê di temenê wê hizirkirinê de wê di rengê de wê weke ku wê bide bi temenkirin û wê çerçoveya wê hizirkirinê wê bi xwe re wê li ser temenê rastîyê wê di awayekê de wê weke ku wê biafirênê wê karibê wêbi rehetî wê kifşbikê bê.

Weke din wê jî wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare rastîyê wê li ser wê temenê têngîna şartê rastîyê re wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi wê re wê, bi wê rengê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê rastîyên me wê çavkaniyên me yên bi wê çî bin û çawa bin wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê minaq wê mijare rast dîtîne de wê, di wê temenê de wê, têngîna sedemê wê dema ku wê derkeve li pêş û ankû wê were kifşkirin wê di wê temenê de wê, karibê li wê were lê

hizirkirin. Lê wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare rastîyê û têngîna sedemê wê di wê temenê de wê, weke têngîneka 'bi wê rastdîtinê' û hwd jî wê weke aliyekê din ê dîtinî wê xwe karibê bide dîyarkirin. Wê ev jî wê di awayekê de wê karibê wê li ser wê were sekin in. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, têngîna sedemê û ankû zanîna sedemê di dewama wê de wê têngîna wê rastîyê ku mirov wê di awayekê de wê dervî wê li wê bihizirê wê, di awayekê de wê weke weke aliyekê din ê bi hizirkirinê re wê xwe bide dîyarkirin. Mirov dikarê wê rastîyê wê weke ku ew bi sedemê wê hebê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman? Wê dema ku em wê li wê dihizirin wê di wê temenê de wê weke ku wê rastî wê di têngînekê û çerçoveya wê de wê weke aliyekê ku wê weke bi serê xwe wê hebê wê reng û awayekê hizirkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Ji vê aliyekê ve jî têtikiliya rastîyê û ya sedemê wê di aslê xwe de wê pêwîst bê ku em di dewama mijarê de wê bi wê re wê hinekî li ser wê bisekin û wê bi berdewamî wê werênina ser ziman.

Di aslê xwe de wê mijare têngîna rastîyê û têngîna sedemê ve wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê çawa wê li wê binerê wê weke mijarek zêde komplike wê xwe di wê çerçoveyê de wê weke ku wê karibê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare rastîyê wê çi bê. Yan jî wê dikarê wê pirsê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê sedem wê karibê rastîyê wê weke rast wê bide dîyarkirin û ankû nîşandin? Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyê wê yê din bin ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, têngîna sedem û rastîyê wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê bi wê re wê li wê li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê, têngîna sedemê wê, di wê rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di dewama wê de wê karibê bi wê re ew bide dîyarkirin û nîşandin.

Di rewşa têngîna sedemê de ku em gotina rastîyê li pêşîya wê dênin emê bi wê rengê têngîna rastîyê wê weke ku wê bi wê re wê têtbigihin. Lê ku em li paşîya wê dênê wê bi heman rengê wê rengê din ê fahmkirin wê karibê wê fahmbikê. Wê dema ku em li dema berî ya sedemê wê gotina rastîyê wê dênê wê weke ku ew berî wê û dervî wê hebê wê bi têngînekê wê di mejîyê mirov de wê karibê xwe bide dîyarkirin bê. Lê ku em piştî wê dênin wê weke ku ew weke encama wê bê wê di reng û awayekê de wê xwe di nava hişê me û fahmkîirina me de wê xwe bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê ev herdû ali jî wê weke du aliyên ku mirov wê pêwîst bê ku wan bi encam û çerçoveya wan ya hizirkirin û fahmkirinê re ku wan fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê ev wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê re wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Em li vir wê pêşî wê li ser dema pêşîya gotina rastiya a berî ya dema sedemê ku wê were bikarhanîn wê li wê bihizirê. Wê di wê temenê de wê, têngîna rastiye wê di wê temenê de wê li ser wê temenê wê çawa wê, xwe bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê ku wê, di çerçoveyekê de wê, weke ku ew rasti wê dervî wê hebê û wê têngîna sedemê wê di awayekê de wê weke têngînek girêdanê wê di wê temenê de wê, di rengekê hizirkirinê de wê bi xwe re wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê têngîna rastiye wê, hebûna wê weke ku ew hebê wê di wê temenê de wê, ne bi sedemekê wê weke ku wê hebê. Em di wê temenê de wê, dema ku em di nava têngînek sedemî a subjeî de wê li wê bihizirin wê her tiştê wê dema ku em wê, li sedema wê bi wê re wê lê digerihin wê ev rewş wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di rengekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare rastiye wê di wê temenê de wê dervî têngîna sedemê wê bi serê xwe wê weke hebûnek wê fahmbikê wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê bi wê re wê, çawa wê karibê wê werênê ser ziman. hebûn ew dema ku ew dibê wê dikarê wê tenê wê bi sedema ku ew weke bo ku ew bijî dihê li jîyanê wê fahmbikê? Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê hemû rewş ku em di awayekê de wê li ser temen û awayekê din de wê, bi têngîna təkiliya sedemê a subjeî re wê li wê bihizirê wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di awayekê de wê, ev têngîna sedemê a girêdanê wê dema ku em bi nerîne wê re wê li wê binerin wê weke her tiştê ku ew hebê wê weke ku wê bi sedemê re wê hebê û wê tişt wê weke ne bê sebab bê di hebûn û bûyina xwe de. Di wê temenê de wê ev di awayekê de wê weke aliyekê fahmkirinê û rengekê nerîne a ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.



Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê di mijare têngîna sedemê de wê, rastî wê, dema ku em bi wê re wê li wê dihizirin wê weke ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Lê di wê temenê de wê dema ku em wê bi wê rengê wê fahmbikin emê, wê demê wê çawa wê fahmbikin ku wê rastiyeke wê dervî me wê hebê ku em wê temenê wê têngîna girêdanê a bi sedemê wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê fahmbikin û wê werênina ser ziman? Wê demê wê di wê temenê de wê mijare têngîna sedemê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giirng wê karibê wê bi xwe re wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê ew bide dîyarkirin bê.

Ji wê aliyê ve wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê mijare têngîna sedemê wê bi me bide hizirkirin ku wê dervî w têngîna sedemê wê hebûnek wê hebê ku em wê karibê wê weke xwe û wê bi serê xwe wê di reng û awayekê de wê fahmbikin bin. Di wê çerçoveyê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê bi wê re wê di serî de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê demê wê ew rasti a dervî wê çi bê wê pêwîstîya salixkirin û fahmkirina wê jî wê di wê temenê de wê bi wê re wê di renekekê de wê weke ku wê bi xwe re wê di renekekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Wê di wê rengê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Dema ku em ji aliyê din ê duyem ve jî wê demaku em mijarê wê dinerin wê di wê temenê de wê di renekekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê bi xwe re wê di wê temenê de wê di renekekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Aliyê din ê duyem wê di wê temenê de wê bi wê rengê wê weke aliyekê ku mirov wê hem di nava aliyê pêşî de wê hilde li dest bê bi têkiliyên wê yên ku ew diafirênê û hem wê weke bi serê xwe wê di çerçoveya aliyê din ê duyem re jî wê weke aliyekê wê hil de li de û wê werênê li ser ziman.

Di wê temenê de wê, ji aliyê duyem ve jî wê dema ku em gotina sedemê li pêşîya yta rastiyeke wê dênin wê bi awayekê wê hemû rewşên hebûnê wê weke têngîna ideayî wê di renekekê de wê xwe bi wê re wê bidina dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama

wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna sedemê wê, di wê temenê de wê, dema ku ew li pêşiya hemû rastiyên bi fahmkirinê weke hebûnê ku ew hena ku wê hilde li dest wê di wê temenê de wê her tişt wê weke ku wê bi wê sedemê wê weke bi sedemekê wê hebê û wê, êdî wê ew jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê di wê çerçoveya aliyê duyem de wê, têngîna sedemê wê weke têngîn û aliyekê temenî ê bi wê fahmkirinê wê xwe di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê fahmbikê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê di wê rengê de wê dema ku wê têngîna sedemê wê weke têngînek sereka wê di wê çerçoveya wê bi têngîna îdeayî de wê xwe bide dîyarkirin wê êdî wê bi wê re wê, bi wê rengê fahmkirinê û nerînê re wê temen û rengekê fahmkirinê wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin bê. Di dewama wê de wê, êdî wê sedem wê di her tiştê de wê weke ku wê hebê wê, di wê temenê de wê bi wê re wê bibê bê. Sedem wê di wê rengê de wê subjekirina her rengê fahmkirinê wê di wê temenê de wê bi rengê xwe yê fahmkirinê û nerîna xwe re wê weke ku wê bikê û ankû wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Ji wê aliyê ve wê mijare sedemê ku wê çawa wê weke têngînek sereka wê di wê temenê de wê derkeve li pêş û wê fahmkirinên me wê êdî wê bi xwe re wê bi wê têngîna sedemê wê bide dîyarkirin wê pêwîst bê ku mirov wê hinekê li ser wê bisekinê bê.

Di felsefe û mijare sedemê de wê dema ku mirov wê li wê dihizirê wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê bi wê re wê kifşbikê ku wê çawa wê weke aliyekê zêhnî wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin bê. Ji aliyê nerîna sedemê ve wê, nerîna wê û kifşkirina wê di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ji aliyê dawî ê ku mirov wê têngîn û gotina sedemê wê dênê pêşî û wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, di awayekê de wê çerçoveyek hişmendî a subjeyî wê wê bi wê re wê biafirê.

Di awayekê din de jî wê têngîna sedemê wê bi xwe re wê weke ku wê mirov wê karibê wê kifşbikê wê rewşê wê hertimî wê subjekirina wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê rewşa sedemê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê, were dîtin ku wê bi wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Wê dema ku wê, Kant bê û ankû piştî wî hizirkirinên li ser wê şopê ên weke benjour ku wê goitna 'her tiştê wê sedema wê hebê' ku wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê kifşbikin û wê bi wê re wê weke têngînek destpêkî wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê werênina ziman wê, hinekî jî wê ev aliyê wê yê têngînî wê weke ku mirov wê karibê wê kifşbikê wê bi wê re wê di temenê de wê hebê.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê mijare têkiliya rastiye û sedemê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi rengê ku wê gotina rastiye wê li pêşîya sedemê wê were re wê, weke têngînek temenî wê, di wê çerçoveyê de wê, temenê wê yê hizirkirinê wê li ser têngîna girêdanên ku wê bi hişmendî wê çêbikê re wê weke ku wê biafirênê bê. Di dewama wê de wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Lê wê dema ku em gotina rastiye li pişt ya sedemê wê dênê wê demê ku wê gotina sedemê wê weke ya 'rastiye' wê xwe di wê temenê de wê li şûna wê gotina ya rastiye wê bicihbikê wê, di wê temen û têngîna cihgûharandina gotinê de wê, di awayekê de wê, rengekê din ê fahmkirinê wê bi têngînî wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna sedemê wê di wê temenê de wê, ji wê aliyê ve wê weke aliyekê felsefeya subjeyê wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin bê.

Di wê temenê de wê dema ku wê hebûn ku wê bi têngîna sedemê re wê jî wê aliyê ve wê were lê hizirkirin wê di wê de wê, li lêgerina sedemê bi wê hebûna wê re wê, di wê çerçoveyê de wê bi kirdeyî wê weke aliyekê ku wê bi zanîn û hizirkirina wê re wê were û bê kirin bê. Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê dikarê wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê

xwe bi çerçoveya wê ya hizirkirinê a ku wê sedemê wê weke sedemek hebûnê wê bi de dîyarkirin re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê ev têtîn wê, di awayekê de wê, di mijare hebûna hebûnê de wê di wê temenê de wê, ev têtîn wê, di awayekê de wê, bi hizirkirina wê re wê, di awayekê de wê, tişt ku ew hebê wê, di wê temenê de wê çawa wê bi awayekê hebûnê wê hebê wê, bi wê têtîna sedemê re wê bi wê re wê weke ku wê were lê hizirkirin. Lê wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare sedemê bi aqilê subjeyî wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, were dîtîna ku wê li ser aliyên wê yên kirdeyî ên weke bi funksiyonî û hwd re wê çawa wê, di rengekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê were dîtîna ku wê çawa wê bi wê re wê bê hizirkirin bê. Di zanîna sedemê de wê, di wê temenê de wê ev wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê kifşbikê wê êdî wê bi wê re wê, derkeve li pêş. Wê ji aliyê tişt wê, bi armanckê wê hebê û wê tişt wê bê armanckê wê nebê wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Wê dema ku wê li tiştê were lê hizirkirin wê çawa wê bi wê têtîna wê di wê de ku ew bi awayê wê yê funksiyonî wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê bibê.

Di aslê xwe de wê têtîna sedemê wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê têtîliya wê ya fahmkirinê wê di wê nûqtayê de ku wê bibê wê were dîtîna ku wê bi awayê darêjkê û hwd re wê, di rengekê de wê weke ku wê bibê wê karibê wê bi rehetî wê kifşbikê bê. Di wê rengê û awayê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Mînaq wê dema ku mirov wê li ser têtîna sedemê re wê bi felsefeyê re wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê, li ser wê temenê wê çawa wê tişt wê bibê û wê hebê wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Aristo wê di wê temenê de wê çar sedeman wê ji bûyina gerdûnê a hebûnê re wê rêzbikê û wê werênê ser ziman. Mînaq wê bahsa sedema bûjenî, sedema darêjkî, sedema aktivî û sedema armanckî û hwd re wê rêzbikê û wê werênê ser ziman.

Ji aliyê sedema bûjenî ve ku wê tişt wê bi hebûna xwe ya bûjenî ku ew hebê wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Ji aliyê têtîna darêjkî jî wê dema ku wê were lê hizirkirin wê çawa wê bi awa û rengê xwe yê darêjkî û hwd re wê hebê. Yan jî wê bi awayên darêjkî wê bibê û wê hebê wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di wê rengê de wê, awa dana tiştê û ankû bi awa bûna tiştê re wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Mînaq wê dema ku mirov wê rajê kevirekê ku ew bi çî awayê

bê wê bi wê re wê, çawa wê, xwediyê awayekê bê û ew awa wê, çawa wê, were salixkirin û hwd wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Di awayê darêjkê de wê, çawa wê, li ser wê awayê wê û têngîna fonksiyonê ku wê bi awayê wê re wê karibê were kifşkirin re wê ghiştina li ser wê têngîna armancê û hwd jî wê di wê temenê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Minaq kevçî wê bo çî wê hebê? Di wê çerçoveyê de wê dema ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê di wê rengê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin ku wê çawa wê xwediyê têngînek fonksiyonî û awayê wê bi hev re bê. Wê di wê rengê de wê, ew awayê darêjk û fonksiyonê wê bi xwe re wê, di awayekê ku wê, bi xwe re wê bide hoyandin wê rewş û awayê wê yê bi armancê re wê, bikê têkiliyê de. Awa wê, di wê temenê de wê, di çî awayê de bê û wê bi wê awayê wê çawa wê, rewşek fonksiyonî wê bi wê re wê bixwezayî wê weke ku wê biafirê wê bi wê re wê, di renekê de wê ew karîgerîya ku wê bi wê re wê bibê wê, di çerçoveya wê têngîna armancê de wê, bi wê re wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê, dikarê wê bi wê re wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê di wê temenê de wê, di çerçoveya têngîna darêjkê de wê dema ku wê tişt wê awa bistênê û ankû awa stand û pê de wê weke ku wê di wê de wê ew têngîna armancê wê di wê de wê bibê û wê xwe bide dîyarkirin li ser rewş û awayên wê yên fonksiyonî re wê, di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Wê dema ku wê, ji kevirekê wê bi qawartinê wê tiştêk wê ji wê were derhanîn wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Her awa wê, bi xwe re wê hebê û wê weke bi hebûna xwe awayê xwe re wê weke ku wê hebê.

Di awayekê de wê sedema aktivî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê ji du aliyan ve wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Aliyê pêşî wê di wê temenê de wê, tişt ku wê di awayekê de wê bi hişmendiyekê wê li wê bihizirê ku mirov bi wê bihizirê ku wê tişt wê bi xwe û bi serê xwe wê nekevê wê awayê ku ew bi wê bibê û ankû bikeviyê de bê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê li hiş û ankû wînek ku ew wê bikê wê awayê de wê li wê lêgerînê wê êdî wê di dewama wê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê êdî wê ew wê bibê. Wê di dewama wê de wê bi wê re wê êdî wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman û ankû wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê çawa wê, ew wê di wê temenê de wê bi wê re wê

hebê bê. Li ser mijare hebûna tiştê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê aliyê ve wê, pêwîstîya bi wê hebê ku mirov wê hinekî din wê di wê çerçoveyê de wê li ser wê bisekinê bê.

Mijare hebûna tiştê wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê, xwe weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê karibê ew li wê were lê hizirkirin. Di nava felsefeyê de wê tiştta ku ew heyî wê bi hebûna wê, awayê wê û hwd re wê di demên kevnera de jî wê di rengekê de wê hin bi hin wê li wê were kê hizirkirin. Mijare kifşkirina darêjkê û bi wê re lê têgihîştina têngîna mantiqê û hwd wê, di awayekê de wê, weke du aliyên ku wê di aslê xwe de wê, ji aliyekê ve wê, têkiliyek wan ya ku mirov wê di wê temenê de wê karibê fahmbikê wê hebê. Ew jî wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dema ku mirov wê li wê dihizirê wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têngîna darêjkê wê di awayekê de wê, bi wê re wê, ji tiştê-bûjenê bi ber têngîna darêjkê ve çûyinê û piştê ji aliyê din ve wê ji têngîna darêjkê bi ber tiştê û bûjenê ve gihiştina fahmkirinê wê, di wê temenê de wê weke du aliyên ku mirov wê ji hev cihê wê karibê wan hilde li dest bê.

Di serî de wê, aliyê pêşî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, di wê temenê de wê hinekî li ser wê bisekinê bê. Di wê temenê de wê aliyê pêşî wê weke aliyekê wê yê giring wê weke ku em di nava felsefeyê û hizirkirinên wê de wê dibînin wê pêşî wê li ser temenê hebûna wê û bi çerçoveya wê re wê, tişt wê weke ku wê were lê hizirkirin û fahmkiirin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, fahmbikê bê.

Di nava têngînen me de wê, dema ku mirov wê bahsa tiştê û derkkirina wê dikê wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê li ser temenê felsefeya xwezayî jî wê weke ku wê were kirpendin wê aliyekê wê yê fahmkirinê wê weke ku wê mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê karibê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê mijare tiştê wê weke xwe wê dîtina wê û fahmkirina wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê hertimî wê li wê were lê hizirkirin wê xwe bide dîyarkirin. Wê bi wê temenê de wê tişt wê çawa wê çavkaniyek me ya bi hizirkirinê wê biafirênê wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di mijare felsefeya xwezayê de wê, ji wê aliyê ve wê di dîmenekê felsefeya objeyî de wê rengekê têtîn û derkkirinê wê weke ku wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Ji wê aliyê ve wê obje û ankû tişt wê weke li pêş bê û wê çavkaniya tiştê û ankû ya ku ew heya ku ew li wê dihê hizirkirin wê biafirênê. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, hebûna tiştê wê li ser wê temneê heyîna wê re wê, weke aliyekê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê di wê de wê weke ku wê were kûrbûn. Di mijare kûrbûna wê de wê bi wê re wê ev wê weke aliyekê wê yê din wê biafirênê. Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê li wê bihizirê wê bi wê re wê, di wê temenê de wê weke aliyê wê yê ku wê, ji ya heyî bi ber têtînê ve wê, di wê temenê de wê li wê were lê hizirkirin. Aliyê din jî ku emê **weke li jêr emê li ser wê bisekin in ku wê çawa wê, wê ji têtînê wê bi îdeayî wê bi ber ya heyî ve wê, bi têtîn û rengê hizirkirinê re wê çûyina wê bibê emê li ser wê biskein in.** Di dewama wê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin ku wê mijare hebûna tiştê wê di wê temenê de wê jî aliyê tiştê ve bi ber têtînê ve wê, di wê rengê wê levkirina wê, weke wê, û hwd wê weke aliyên wê yên ku wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Di têtîna 'weke wê' de wê, ev wê weke aliyekê wê yê wê yê giring wê temenê hizirkirinê wê biafirênê bi têtîna darêjkê re wê bibê bê. Têtîna darêjkê wê di awayekê de wê dema ku em bahsa wê dikin wê tişt wê weke ku ew heya ku ew di wê rengê de wê pêşnûmaya wê were derkkirin bê. Yanî wê tişt wê weke ku ew hebê û wê çawa wê hebê ku ew bi wê re ew di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê çawa wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di mijare tiştê û hebûna wê de wê çawa wê were dîtin û wê were fahmkirin wê ji wê aliyê ve wê dema ku mirov wê li wê binerê wê di serî de wê, hebûna wê weke hebûnek heyî ku mirov wê nikaribê wê, di serî de wê, di wê temenê de wê, fahmbikê bê. Wê di wê temenê de wê temenê wê têtîna hebûnê wê ew heyîna tiştê wê bi wê re wê biafirênê bê. Wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare fahmkirina tiştê de wê, di nava wê têgîna wê de wê ew wê weke wê çawa wê were dîtîna bi hiş û wê were derkkirin wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Ew ya ku ew weke wê hatî derkkirin û ankû weke hatî kopîkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di wê temenê de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê, mijare dîtina tiştê wê weke wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê aliyên din ên hizirkirinê wê bi wê re wê bibin ku ew çawa heya, ber çî heya û hwd. Ev rengên hizirkirinê ên weke ber çî heya û hwd wê weke têgîna şubjeyî bin ku wê mejiyê mirov wê di hizirkirina wê de wê, bi wê re wê, bi aliyekê şubjeyî ê îdeayî ve wê weke ku wê bide birin bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê li ser ziman bê. Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê wê werênê ser ziman ku wê ji wê aliyê ve wê mijare fahmkirina tiştê wê hertimî wê weke aliyekê teybet wê xwe bide dîyarkirin. Wê weke temen û çavkaniyek tiştê wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Darêjk bi awayê wê yê awayî şeklî û rengî û hwd re wê, di wê temenê wê di awayekê de wê, bi pirrawayî ê hizirkirinê û hwd jî wê weke ku wê bi xwe re wê biafirênê bê.

Gelek tişt wê dema ku ew hebin wê ti tişt wê ne weke ya din bê û ankû wê ne ya din bê wê demê wê di wê temenê de wê, ev wê, bi wê re wê temenê hizirkirinê wê di dewama wê de wê li ser wê çerçoveyê û awayê re wê weke ku wê biafirênê bê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirina tiştê wê xwe bi wê re wê, di rengekê û awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di mijare fahmkirina tiştê de wê, di wê temenê de wê gotina tiştê wê di wê de wê, weke temenekê bêsinor ê di wê de wê kifşkirinên bi hizirkirinê wê li ser wê temenê ku wê bibê wê karibê li wê were lê hizirkirin bê.. Di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê, hebûna tiştê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê li ser wê temenê wê bi wê re wê li ser temenekê fenomenî û dîyardeyî wê di awayekê zikhev de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin.



Di epistemolojiya hebûnê de wê ev wê bi wê re wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê temenê zanîna bêsînor a bi tiştê re ku wê karibê wê li wê were lê hizirkirin, tefkirkirin û hwd jî bê. Di wê çerçoveyê de wê, ji wê aliyê ve wê, di awayekê de wê, mijare hebûna tiştê û epistemolojiya wê, di wê rengê de wê, temenê hizirkirinê û di nava wê hizirkirinê de wê bi xosletî girêdanên ku wê bi hev ve wê werina kirin jî wê weke ku wê biafirênê wê, bi wê re wê bibê bê. Ji wê aliyê ve wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê ku wê hebûna tiştê wê, di wê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê weke çavkaniya wê ya bi heyîna wê re wê biafirênê bê. Ev wê, di wê temenê de wê, di wê mijare hizirkirina wê de wê, dema ku mirov wê li wê dihizirê wê, di wê çerçoveyê de wê, çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin bê wê karibê wê li wê were lê hizirkirin bê. Di hebûna tiştê û zanîna wê de wê, bi fahmkirina wê re wê, di nava tiştê û zanîna wê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê hinekî din jî wê di dewama wê de wê bi wê re wê kûrbibê û wê li ser wê temenê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Aliyê wê yê din ê ji têngînê bi ber hizirkirina li tiştê û hwd jî wê ew jî wê bi fenomenolojikî wê weke aliyekê wê yê din bê ku emê wê piştî wê êdî wê di dewama wê de wê werênê de.

Wê dema ku em di çerçoveya felsefeya demên kevnera a xwezayê de wê hinekî wê mijarê wê bikin ku wê fahmbikin wê di wê temenê de wê, were dîtin ku wê, di rengekê de wê çawa wê, tişt wê weke ku ew heya û wê çawa wê xwediyê hevqirtinekê bê wê bi kifşkirina wê û fahmkirina wê re wê, di rengekê de wê, bi wê re wê were lê hizirkirin. Kifşkirina tiştê weke bi têngîna hevqirtinekê wê, weke ku wê bi têngîna demokrit û hwd re wê were dîtin bi têngîna atomê û hwd re wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê weke alyekê wê yê din wê xwe bide dîyarkirin. Ji wê aliyê ve wê, têngîna empedokles wê weke 'logo'yan ku wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew wê bi wê têngîna hevqirtinê re wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, têngîna atomê û ya logo'yan wê di rengekê de wê weke têngînek ku wê hebûna derve a heyî wê li pêşîya hizirkirinê wê dênê û wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Heta ku wê dem wê were dema haraklit wê di wê temenê de wê ew têngîna logo'yan wê weke bi rengê 'logos'ê wê di awayekê de wê bigûharê û wê rengekê wê bistênê. Ev têngîna logosê wê di wê temenê de wê êdî wê weke têngînek ku

wê hebûna mantiqê wê, di rengekê de wê, bi aqilî wê weke ku wê bi xwe re wê derxê li pêş.

Di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hebûna têtîna *logosê* wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê, bi wê re wê, di rengekê de wê, weke têtînek hizrî û ankû ontolojikî û epistemolojikî wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Wê li ser wê temenê wê, mijare zêdetirî wê li ser temenê kûrbûnê wê, bi têtînek epistemikî wê çawa wê bi çerçoveyekê îdeayî wê hin bi hin wê biafirênê wê bi wê re wê weke ku wê temenê wê bi awayekê wê weke ku wê bibê û wê çerçoveya wê ya hizirkirinê wê derkeve li holê.

Di wê rengê de wê, mijare hizirkirinê wê, di wê temenê de wê di gotinê de wê, bi kûrbûna bi epistemolojikî ku wê bi wê re wê ji aliyekê ve wê were lê hizirkirin wê di wê temenê de wê li ser temenekê îdeayî wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê, ev alîyên weke yên bi têtîna *logosê* û hwd ku wê weke ku wê haraklit û hwd wê, werênê ser ziman wê piştî wê bi têtîna sokrat û ankû di dewama wê de wê bi ya platon re wê di awayekê de wê li ser temenekê îdeayî ê zelal re wê di dîmen û awayekê de wê xwe bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Hizrên îdeaya platon mirov wê nikaribê ji wan têtînên berî wî ku wê bi wê rengê wê werina hizirkirin dîr li wan bihizirê û werênê ser ziman. Di awayekê de em ku bandûra wan ji nedîti ve werin wê weke ku wê aliyekê wê yê hizirkirinê û çavkaniya wê weke ku wê ji nedîti ve wê were wê dîmenekê hizirkirinê wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkiriin bê.

Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê, karibê bi wê re ew di rengekê de wê bide dîyarkirin bê.

Di hizirkirinên bi têtîna îdeayê de wê, di wê rengê de wê hin bi hin wê temen û çerçoveyek epistemikî wê xwe bidina dîyarkirin. Idea wê hin bi hin wê temenê ji têtînê bi ber tîştê ve li wê hizirkirinê wê di rengekê de wê, temenê wê yê hizirkirinê wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê. Lê wê ji wê zêdetirî wê aliyekê wê yê din wê xwe bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ev jî wê di çerçoveyek subjeyî û afrînerîya bi wê re ku wê karibê were lê li

hizirkirin de wê bi wê re wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di awayekê de wê piştî wê re wê weke aliyekê wê yê din jî wê ew îdea wê dema ku wê li rewşek tiştê a bûjenî wê were depelendin wê çawa wê, levkirinek, wekhevîyek, lêhatînyek û hwd wê bi wê re wê, xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin? Yan jî wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ew tişt, rewşa bûjenî û hwd a ku wê bi wê îdeayê re wê li wê were lê hizirkirin ku wê şibendinek jî wê di nava wê, rewşa îdeayê ya hebûna bûjenî a bi tiştî a di jîyanê de ku ew heya re wê hebê jî lê wê di awayekê de wê, ew di awayekê de wê weke du aliyên ku wê, di rengekê de wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare têgîna îdeayê wê di wê temenê de wê, hin bi hin wê bi wê çêkerîyek bi têgîna tişt û ankû bûjenî ku wê bi wê re wê biafirê wê li ser wê temenê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Wê tiştta ku wê weke bi têgînî jî wê rewşa bûjenî û tiştî a heyî ku wê bi epistemîkî û ankû zanînî wê were kopîkirin wê bi wê gihiştina têgînek tiştî û bûjenî ku ew weke bi heman xosletê bê û ankû bi xosletna hin cihê û hwd bê wê, di wê temenê de wê, êdî wê bi wê re wê, di rengekê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê, li wê bihizirê ku wê mijare hizirkirina bi wê re wê dikarê wê bi wê re wê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare têgîna îdeayî wê di wê temenê de wê li ser wê temenê wê di awayekê de wê tenê wê weke temenekê hizrî bi tenê de wê nemênê.

Ji aliyekê din ve jî wê di nava têgîna îdeayê ya berê û ya piştre de jî wê cihêbûn û hizirkirinên cihê ku wê bibin wê di wê pêvajoyê de wê, weke aliyna ku wê mijare lêhizirkirinê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê wê yê ku mirov wê karibê wê, di wê rengê de wê fahmbikê bê. Di wê rengê de wê, di têgîna îdeaya platon de wê, di dîmenekê de wê çendî ku wê weke li ser temen û dîmenekê levkirin, lêhatin û saixkirinê û hwd wê ava jî bê wê aliyên wê yên din ên weke ontolojîkî û wê weke ku wê piştre wê bi têgînên weke yên metafîzîkî û hwd re wê werina kifşkirin wê di wê temenê de wê bi xwe re wê, piştî wê dinava hizrên aristo de wê bi dîmenê xwe yê cihê wê bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, dikarê wê di wê temen de wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê mijare têgîna hizirkirinê wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bi wê re wê, di rengekê de wê, bide dîyarkirin bê. Di

awayekê de wê dikarê wê bi wê re wê, li wê bihizirê ku wê mijare têngîna hizirkirina li tiştê û bi wê re li tiştê hizirkirinê û hwd re jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin bê.

Hizirkirinên me yê bi têngînî wê di wê temenê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, êdî wê weke bi têngînî û ankû îdeayî wê çawa wê werina salixkirin û wê ji wê îdeayê wê piştire wê di dewama wê de wê derhanînên nû wê bèn kirin û hwd wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di çerçoveya têngîna îdeayê a piştire de wê, dîmenekê wê yê afrîner wê di wê temenê de wê xwe bi wê re wê, di renekê de wê bide dîyarkirin. Bêgûman em bandûra pêşveçûn û tîrîtî û têrbûnên bi pêşketina bi aqil ên piştire ku wê bibin em ji wê dûr nikaribin şîrove bikin. Wê di wê temenê de wê ew jî wê weke aliyna wê yê din bin ku em bi wê re wê li wê bihizirin û wê di renekê de wê bi wê re wê werênina ser ziman bê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare têngîna îdeayê a bi hizirî ku wê were lê hizirkirin wê di wê temenê de wê, xwe bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê hizirkirinê wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, biqasî fahmkirina îdeayî a di demên piştire de wê têngîna afrînerîya bi wê a epistemikî jî wê ji aliyekî ve wê li ser wê temenê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê çerçoveyê de wê, jî wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna îdeayî weke ji îdeayê bi ber fahmkirin û ankû dîtina tiştê û an jî bûjenê ve wê weke aliyekê wê yê yê din bê ku mirov wê di wê temenê de wê, li wê bihizirê bê. Di nava wê têngîna bûjena wê îdeayê û ya bûjena jîyanî wê çî cihêbûn wê hebê wê ew jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê hinekî li ser wê bisekinê û wê fahmbikê bê. Ev wê ji aliyekê ve wê di çerçoveya afrînerîya aqilê me û çêkerîya wê re wê weke aliyekê jî wê xwe bide dîyarkirin wê demê wê aqilê me wê çawa wê bigihijê wê sîyane afirandinê wê êdî wê bi wê re wê di renekê de wê bi wê re wê, di dîmenekê wê de wê karibê li wê were lê hizirkirin.

Di aslê xwe de wê mijare têngîna îdeayê wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê dihizirê wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bide dîyarkirin bê, Ji du aliyên ve wê

dikarê wê bi awayekê zelalî kûrbûnê di wê de wê bi hizirkirinên xwe mirov dikarê wê bikê. Yek wê ji aliyê bûjenê ve bi ber têgînê û ankû îdeayê ve ku mirov wê li wê bihizirê bê. Ya aliyê din jî wê di wê temenê de bê ku mirov wê ji aliyê têgînê û ankû îdeayê ve bi ber têgîna bûjenî ve wê li wê bihizirê bê. Di nava têgîna îdeayê a hemdem de wê têgîna 'bûjenên îdeayê' wê çawa wê, weke aliyekê wê yê ku wê li ser wê re wê bi fenomenî wê were lê hizirkirin û wê wereli wê kûrbûn wê were dîtin. Di demên piştî ronansansê û hwd de wê, hizirkirinên filosofên weke yên lockê û hûme û hwd wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, dikarê bi temen bikê û werênê ser ziman.

Di awayekê de wê, di çerçoveya têgîna îdeya hemdem de wê, di awayekê de wê di wê rengê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê were kûrbûn. Lê mijare îdeayê wê mijare zêde kûrbê û wê, di wê temenê de wê, gelek aliyên wê yên ku mirov wan karibê derxê li holê û fahmbikê wê hebin. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, werênê ser ziman bê. Filosofên weke bacon wê dema ku wê, di awayekê enduktîfî ku wê mijare lê daxistinê wê werênina ser ziman wê li ser temenê xwezayî wê bixwezin ku wê di wê temenê de ew, bi encamên aliyê pêşî ê ji bûjenê bi ber îdeayê ve ku wê were lê hizirkirin jî ew li berçav bigirê û bi wê re ew di renekê de û xwe xwe bigihênê li awayekê hizirkirinê.

Di çerçoveya dualisma zerdeşt ve ku ez empatiyekê li wê mijarê bikim wê di wê temenê de wê dîmenekê wê yê hizirkirinê ê din jî wê karibê di mejiyê min de bide afirandin. Wê jî wê di awayekê de wê bi çend gotinan wê werênima ser ziman. Ew jî wê di wê temenê de bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, çawa wê, mirov wê bi awayekê wê weke ji nûve wê têgîna dualismê wê şîrovebikê li ser temenekê epistemikî û wê, lingê wê yê pêşî wê li ser temenê têgîna ji bûjenê bi ber îdeayê ve ku mirov bi wê bihizirê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê û ji aliyê din wê weke lingê din jî wê, ji îdeayê bi ber têgîna bûjenên îdeayê ve wê di renekê de wê li wê bihizirê û wê li wê bide depelendin.

Di aslê xwe de wê di wê temenê de wê ev wê weke çerçoveyek hizirkirinê a berfireh wê di wê temenê de wê di awayekê de wê weke ku wê karibê bi xwe re ew di renekê de ew bide çêkirin bê. Di aslê xwe de wê, ev têgîna dualisma zerdeştî wê di renekê de wê di wê temenê de wê çerçoveyek zêde berfireh a bi epistemikî a bi hizirkirinê ku em li ser wê temenê bi awayekê ku em bi wê re empatiyê bi hizirkirina xwe ya bi wê

rengê re wê dênin re wê karibê bi wê bide pêşxistin û wê werênê ser ziman. Ev wê karibê wê weke şîroveyek wê ya di temenê têngîna wê ya bi felsefeya îdeayê û ankû çerçoveya wê ya epistemolojikî û hwd re jî ku mirov wê karibê wê bi wê re wê şîrove û zanîni wê werênê ser ziman bê. Wê di dewama wê de wê her lingê ku mirov wê di wê çerçoveya wê de wê, di renekê de wê bi wê re wê, di wê de wê cihê û cihê wê kûr bibê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Piştî ku mirov wê rengê herdu aliyên bi epistemolojikî wê zelal kir û fahmkir û pê de wê, êdî wê têkiliya wê, bi wê re wê, di renekê de wê weke aliyekê wê yê giiring wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, li wê bihizirê p wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna îdeayê wê, di wê temenê de wê aliyekê wê yê din ê sêyem jî wê bi têkiliya herdu aliyên wê di dîmenekê din ê bi wê hizirkirinê de ku mirov wê dênê re wê karibê wê bi awayelê morfolojikî wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê bi têkiliya fenomenên wê bê û ankû şîrove û bendên wan ên girêdanê a li hev û hwd bê wê karibê wê fahmbikê û wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di mijare rengê hizirkirina dualisma zerdeştî wê di çerçoveya şîroveyên xwe de wê di awayekê de wê temenekê zêde berfireh ê ku mirov li ser wê temenê wê bi têngînek felsefeyî a îdeayî û hwd re wê li wê bihizirê û wê karibê wê bi wê re wê kifşbikê û wê werênê ser ziman wê bide afirandin. Wê derfet û temenê wê zêde di wê de wê hebê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê di awayekê de wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê mijare têngîna îdeayê wê di wê rengê de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê di wê temenê de wê karibê bide diyarkirin bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirina bi wê ve girêdayî wê di renekê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê, karibê xwe bide diyarkirin bê.

Di mijare îdeaya hemdem de wê, xosletên wê yên hizirkirinê wê ji dîmenekê ya îdeaya demên kevnera ku wê li ser temenekê xwezayî wê di renekê de wê hin bi hin wê di awayekê de wê weke ku wê pêşkeve jî wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê bide diyarkirin bê. Di mijare îdeayê de wê, heta dema platon wê were dîtîn ku wê li ser temenekê xwezayî wê çawa wê li wê were têngiştin wê bi temenekê xwezayî wê were dîtîn ku wê li wê were lê hizirkirin. Ji platon û pê de wê, were dîtîn ku wê di reng

û awayekê de wê ew wê bi wê re wê, gûharîn wê bibê. wê di temenekê metafîzîkî, ontolojikî û hwd de wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Wî di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, dewrek ya bi hizirkirina xwezayî ku wê pêşkeve wê derî li wê girt. Di wê temenê de wê temenê hizra îdeayê ku wê di wê temenê de wê bi gotinên felsefeyê wê bikê û pê de wê, di wê temenê de wê, êdî wê bi temenî wê ji xwezayê wê dûrketin wê bibê û wê, di wê çerçoveyê de wê, êdî wê di xwe de wê bi têngîna 'kûrbûnê' û hwd re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê bi wê re ew di rengekê de ew xwe bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê, platon wê weke ku wê têngîna îdeayê a zerdeştîyê wê di awayekê de ku wê, hinekî jî wê li ser wê rewê demên hizirkirin û tefkirkirinê wê bibin wê kifşbikê û wê di wê de wê rengekê kûrbûnê wê bi zelalî wê li ser gotinên felsefeyê re wê weke ku wê bikê. Ya ku wê platon wê bikê wê di wê temenê de wê, di çerçoveya gotinên felsefeyê de wê, têngînek îdeayî ku wê bi encamên hizirkirinên felsefeyê ên demê re wê di wê çerçoveyê de wê çawa wê pêşbixê û wê werênê ser ziman wê bibê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, dikarê wê bi teybetî wê di wê çerçoveya pêşketina têngîna îdeayê de wê bi giranî wê bi wê re wê kifşbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, bi encamên felsefeyê de wê levkîrin û şîrovekirinên bi îdeayê û hwd re ku wê bibê wê di dewama wê de wê êdî wê aliyên din ên weke bi salixkirina wê ya li ser temenê mantiqê û hwd re wê, çawa wê bibê û wê levkîrin, levhanîn û lêhatin wê çawa wê bibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê were dîtin ku wê bibê. Di wê temenê de wê, ev aliyên hizirkirinên me yên afrîner jî wê bi xwe re wê, bidine dîyarkirin. Minaq xosleta lêhatinê ku em hinekî bi wê re empatiyê wê dênin û wê bikin wê fahmbikin û wê bi wê re wê werênina ser ziman wê bi têngîna bûjenên îdeayê ve girêdayî wê çawa wê bi wê re wê di awayekê de wê were lê hizirkirin û wê were ser ziman wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Hebûna bûjenên dervî wê hena wê depelendinên weke wê têngîna îdeayê 'weke hin ideayna' ku wê bi wê were lê hizirkirin wê li ser wê temenê re wê di awayekê de wê êdî wê bi wê re wê bibê. Di dewama wê de wê, ew têngîna ku wê hatê lê hanîn bi têngîna lêhatinê re wê, di wê temenê de wê êdî wê di dewama wê de wê, ew ya weke lê hatî ku wê êdî wê bi îdeayî wê li wê bihizirê hem ji aliyê wê têngîna îdeayî ve bê û hem jî ji aliyê wê bûjenîya wê û hwd ve bê wê di wê temenê de wê, têngînek hizrî a bûjenî ji wê biriqîna wê jî wê bi wê

re wê, di wê temenê de wê, êdî wê di mejî de wê bi xwe re wê temenê wê yê hizirkirinê wê biafirênê û wê her ku mirov wê di hizirkirinên xwe de wê weke bi wê re wê kûr wê bibê wê di wê çerçoveyê de wê, rengên din ên hizirkirinê ku wê azmûnên derveyî xwe ên di jîyanê de dibin wê bi saya wan êdî wê wan pêşxistinên nû wê weke ku wê çêbikê û wê werênê li holê bi hizirkirin û fahmkirinên xwe yên ku wê bi wê re wê bikê re.

Di mijare îdeayê û di wê temenê de wê fahmkirina wê, ku mirov wê li wê bihizirê wê hinek aliyên wê yên din jî ên ku mirov wan li wan bihizirê wê hebê bê. Wê, dema ku wê li ser mijare îdeayê wê were lê hizirkirin wê aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di renekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê, dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê wê di wê rengê de wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di serî de wê dikarim wê werênima ser ziman ku wê mijare hizirkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê were lê hizirkirin. Mijare îdeayî wê weke aliyekê ku wê, di wê temenê de wê, çawa wê were fahmkirin wê di wê temenê de wê weke konseptek berfireh a hizirkirinê wê di wê çerçoveyê de wê karibê wê li wê were lê hizirkirin. Di demên kevnera de wê di nava têtîna felsefeyê de wê, mijare îdeayê wê, bi teybetî wê di nava têtîna felsefeya xwezayê de wê, di awayekê de wê li wê were lê hizirkirin ku wê çawa wê ew wê di nava xwe de wê hebê û wê temenê wê biafirênê bê. Filosofên weke Demorit wê dema ku wê bahsa têtîna atomê bikin û wê her tişt wê weke ku wê ji wê biafirê û wê hebê weke hevgirtinekê di çerçoveya hebûna fîzîkî û hwd de wê, weke ku wê di wê rengê de wê, ji aliyekê ve wê weke aliyekê wê yê bi têtînî wê di renekê de wê bikirpênin û wê fahmbikin û wê werênina ser ziman bin. Di wê çerçoveyê de wê, logoyên empdokles, logosa harakkî û hwd wê, di wê temenê de wê di dewama hev de wê, têtînek ku wê çawa wê di wê temenê de wê, bi ber têtînek îdeayî a di wê de ku wê were kûrbûn ve wê herê wê, di renekê de wê têtîhîştinekê bi hizirkirinê re wê bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, mijare îdeayê û fahmkirin wê, di wê temenê de wê, aliyên wê yêmn cihê wê bi hizirkirinê re wê bi wê re wê bibê ku mirov wê çawa wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di wê



temenê de wê, çerçoveya têtîna logosa haraklit ku wê di awayekê de wê bi temenekê derpêşî wê hin bi hin wê temen û çerçoveyek hizirkirinê wê bi xwe re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman û wê bide fahmkirin wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di awayê hizirkirinên di têtînê de wê aliyên wê yên bi wê hizirkirinê ên weke li wê hatinê û yên weke li wê ne hatinê û hwd re ku wê karibê li wê were lê hizirkirin wê di hizirkirinê de wê dualiteyek vajî hevdû wê biafirênê. Ya ku ew li hev dihê wê di xwe de wê xwediyê çi têtîliyê a bi hev re û di hev de bê wê karibê wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Ji aliyê din ve jî wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare têtîna ideayê de wê aliyên wê yên levkirinê wê di wê temenê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare wê, di wê temenê de wê xwe bi awayekê wê karibê bi wê re ew di rengekê de wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, di mijare îdeayê û di wê de wê bi hizirkirina wê re gihiştina li pêşizra wê re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, li ser temenê kûrbûnê ê bi wê re wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Li ser wê temenê wê, dema ku em di wê temenê de wê werênina ser ziman wê hizrên platon ên weke li ser temenê têtîna îdeayê ku ew bi têtîna 'xwemal' û ya 'kopîyayê' re ku wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman re wê mirov dikarê wê bikirpênê di dewama wê de wê. Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê têtîna îdeayê wê, di demên felsefeya xwezayê a kevnera de wê, di rengekê de wê, çawa wê, xwe di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin wê karibê wê, li wê were lê hizirkirin. Wê pêşî wê di awayekê de wê tiştê û ankû bûjenê bi birîqîna wê re wê, çawa wê weke wê ew wê were derkkirin re wê li wê were lê hizirkirin û wê were fahmkirin.

Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Weki din

wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare ideayê wê di wê temenê de wê li ser wê temenê azmûnkirina bûjenê û ankû hebûnê re wê, di awayekê de wê, xwe di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Azmûnkirina tiştê û ankû bi hebûnê re a tiştê wê li ser wê temenê wê bi awayekê wê ji dû aliyan ve wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê. Yek wê bi wê bi xwe re bê ku wê çawa wê, ew wê weke wê, were derkirin û wê, derhanîna di fahmkirinê bê. Di awayê din ê duyem de jî wê li ser wê re wê çawa wê, di awayekê de wê bi rengê wê yê bi pêvajoyên wê yên wê yên bûyinê û encamên wê yên wê yên ku wê bi wê re wê bibin. Di awayekê de wê, ew encam jî wê di rengekê de wê, bi wê re wê, weke aliyekê ku wê bi wê re wê ji xwe re wê, di rengekê de wê, weke ku wê bibin bin. Tiştê ku wê bi tiştê re wê bibê wê, çawa wê bibê wê mirov wê nikaribê wê ji pêş de wê bibînê ku wê çawa bibê. Minaq kevçiyekê ku mirov wê bi wê xwarinê wê bixwê wê mirov wê zanibê ku wê, mirov bi wê çend caran wê kevçiyê wê tişî xwarin bikê û wê bibê devê xwe? Yan jî wê, di dewama wê de wê, karibê wê bi wê rengê wê bi wê bihizirê ku wê, weke ku wê nizanibê ku ew çend caran wê ew wê bibê devê xwe wê di dewama wê de wê, ew kevçî wê heta kengî wê bijî û wê, di wê dema ku ew bû de wê, çend caran wê bi wê rengê wê bi wê bibê wê ew jî wê bi wê re wê, piştî ku ew hat azmûnkirin û pê de wê karibê were fahmkirin bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê di wê temenê de wê, ku mirov wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê aliyekê bûjenê û ankû tiştê wê di wê temenê de wê bi pêvajoya wê ya hebûna wê û azmûnkirina wê ve wê girêdayî wê hebê ku ew wê weke temen û aliyekê wê yê fêrbûnê wê ji wê aliyê xwe ve wê di rengekê de wê, di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê, karibê wê bide dîyarkirin. Di mijare kevçî de wê dikarê wê bibêjê ku em, tefkirbikin ku ew kevçî wê salekê wê bijî di jîyane me de ku ew bi wê xwarinê bixwûn wê, demê wê weke ku ew bi awayekê statîqî wê, sê caran rojê ku mirov wê xwarinê wê bixwê wê bi wê re wê di wê temenê de wê, li gorî wê, ew wê, were hasibandin û azmûnkirin? Di nava wê salê de wê çend caran wê were bikarhanîn wê ji aliyekê ve wê bi wîna me ve jî wê girêdayî bê ku em çend caran wê kevçiyê wê bi labitênin û wê, bi wê rengê bi wê azmûnkirinê wê bikin û çawa wê azmûnkirinê wê bikin.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê mijare lê hizirkirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di awayekê de wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Kevçî wê di wê temenê de wê çerçoveyek azmûnkirinê a bêsinor wê karibê wê di wê temenê de wê di nava wê dema xwe de wê ew bide dîyarkirin bê. Wê di wê temenê de wê, aliyekê din a şartê bi hev re di ahengekê de û di rêza wê de bûyina rewşê jî wê ji aliyekê din ve wê, dikarê wê bi wê re wê, li wê bihizirê. Ya pêşî ku wê, were jînkirin mirov nikaribê wê di dawiyê de wê bijî. Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê aliyê azmûnê wê di awayekê de wê li ser rewşa labitandin û awayên wê yên bi kevçiyê re wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê bê. Lê aliyê din wê bi hebûna kevçî bixwe re jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, karibê wê li wê bihizirê bê ku wê heta kengî wê di awayekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Wê her tiştê ku ew bi fizîkî wê hebê wê, di wê de wê, temenekê wê yê bi destpêk û dawîyê re wê bi wê re wê hebê. Ew jî wê di nava wê destpêkê û dawîyê de wê, pêvajoya ku ew bijî wê bi wê re wê bibê û wê hebê. Wê di nava wê pêvajoya wê demê de wê çî wê ew wê bijî wê weke azmûnên wê yên wê tiştê û ankû hebûnê ên bi xwemaliya wê ve girêdayî ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare azmûnê de wê, di awayekê de wê dema ku em li ser wê temenê wê bi wê re wê li wê bihizirê wê weke ku mirov wê dibînê wê rewşên ku ew bûn wê di temenekê dahûrî de wê, di awayekê de wê, temenekê hizirkirinê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê biafirênin. Di aslê xwe de wê, têkiliyek fahmkirinê wê di wê nûqteyê de wê bi têgîna apriori re wê weke ku wê bi derfet bê ku mirov wê dênê wê întûbayek epistemikî wê xwe bi wê re wê karibê di mejî de wê bide dîyarkirin bê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyê din wê di temenekê li ser temenekê sentetikê ê ji wê derhanînê ku mirov bi azmûnên xwe re wê, bikê wê, xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin bê. Ev herdû nûqte jî wê di rengekê de wê, weke nûqteyna li ser ya heya û rûdide re wê bi azmûnkirinên wê re wê di rengekê de wê, karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, ev wê weke

alijekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê, di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, weke ku me hinekî bi minaqe kevçî re wê hanî ser ziman wê di wê temenê de wê dikarê di wê çerçoveyê de jî wê hinekî li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, dikarê wê fahmbikê ku wê mijare kevçî wê hinek aliyên wê yên ku wê karibin li ser wê temenê wê bibina mijarên li pirsînê jî wê xwe bi wê re wê bidina dîyarkirin bin. Di destpêka bûyina kevçî û ankû hebûna wê de wê, hemû tevgerên wê yên di pêvajoya wê bûyina wê de wê karibin ji destpêkê ve ew werina dtin û ankû pêşdîtin? Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, ev wê weke alijekê wê yê ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê, karibê wê hinekê li ser wê nûqtayê re wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Weke alijekê wê yê din jî wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê, mijare derpêşê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, ji destpêka hebûna kevçî û heta dawîyê wê, di wê pêvajoya wê de wê, her tevger û labitandinên ku wê bi wê re wê bibin wê ew wê, weke rewşna ku wê di awayekê de wê, di temenekê ji xwe re û wê bi dîyarîya wîna mirov a bi hiş re wê xwe di rengekê de wê bidina dîyarkirin bin. Wê di wê rewşê de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê her labitandin heta ku ew nebûyî wê çawa wê bibîê û ankû wê bibê û nebê wê weke rewşek ku wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke rewşek nedîyar wê karibê xwe bide dîyarkirin. Ya ku wê li wir wê ew wê bide dîyarkirin wê hinek pêşdîtinên me yên weke bi hişmendîya wîne û ya kirinê û hwd re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Wê kirinek wê heta ku ew nebê wê weke ku ew nebûyî bê wê, di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê bê. Piştî ku ew bû û pê de wê pêwîstîniya kirinê a li ser bûyina wê re wê, êdî wê weke ku wê hikmê xwe wê di awayekê de wê bi wê re wê bide nîşandin. Minaq em nikaribin wê dema ku wê tiştek bibê wê weke ku ew nebûyî wê bidina nîşandin û ankû wê ji nedîtî ve wê werin. Wê ev bo me wê ne bi derfet bê. Wê dema ku em wê bikin wê tenê wê weke ku ew bi me re wê weke rewşekê wê bibê. Lê wê rewşa wê bûyina wê rewş a ku em wê weke bûyî ku wê li wê bihizirin wê weke

rewşek ku ew bûyî ew nikaribê were inkarkirin û di awayekê de wê, di wê temenê de wê nikaribê wê weke ku ew nebûyî wê bide nîşandin bê. Wê li ser wê temenê de wê, ew wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê bide nîşandin bê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê bê. Aliyê din jî wê ew rewşa ku ew bûyî ku wê temenê wê li wê lê hizirkirinê ku mirov wê bikê wê yek wê ji aliyê darazî û ya din jî ji aliyê dahûrî û hwd ve wê karibê wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê ev wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, werênê ser ziman bê. Tiştê ku ew bûbê û ankû ew hebê wê temenê derhanînên bi tégînî ên ji wê wê hertimî wê bi temen û rengên cihê wê bixwe re wê biafirênê. Wê di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di tiştê û ankû rûdanekê de wê, di wê temenê de wê di rewşa wê de wê, bi wê re wê, aliyên wê yên ku ew, yên weke yên 'jî wê têbigihê' ku mirov wê karibê wan salixbikê wê, di wê de wê, bibin û wê bi rengên hizirkirinên cihê wê ji wê werina fahmkirin bin. Nerênên me yên yên ku em bi wan bi hiş in jî wê di wê temenê de wê karibin ew di rengekê de wê bi wê re wê, bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê, diakrê wê bi wê re wê ji wê aliyê ve jî wê bi wê re wê li wê biner ku wê ji aliyên darazî ve wê hertimî wê rewş û ankû rûdanek wê bi xwe re wê karibê temenên hizrên cihê biafirênê û bikê ku mirov bigihê wan û li wan têbigihê. Di wê temenê de wê, dema ku mirov gihişt wan û piştî wê li wan tégihîşt wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê werênê ser ziman wê weke aliyên wê bi hizirkirinê ên ji wê derhanînê wê xwe di rengekê de wê karibê ew bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Her tevger û labitandinên bi rewşa kevçî re wê weke ku me li jor bahsa wê kir wê di temenekê dahûrî de wê xwe bi awayekê azmûnî wê karibê bide dîyarkirin. Lê her kirin wê çawa wê were fahmkirin wê weke aliyekê wê yê din ê darazî û hwd jî wê weke aliyekê wê yê din ê cihê jî wê bi xwe re wê di temenê fahmkirinên me yên bi wê re wê karibê bide dîyarkirin bê. Ber wê yekê wê di wê temenê de wê ev alî w weke aliyna ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê karibê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê bi wê re wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ji wê tégihîştinê wê hertimî wê di wê rewşê de wê weke

aliyek wê yê din ê teybet wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê weke ku mirov wê karibê wê kifşbikê wê bi wê re ewê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di her kirinê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê li ser wê temenê de wê, dema ku ew weke ku ew bi têngînê weke ku ew ne di ahengekê de jî bê lê wê karibê di rewşek berdeyamî a bi herikina jîyanê re de wê, di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev wê weke rewşa ku wê her rewş wê, di xwe de wê çawa wê ya ahengbar û ya ne ahengbar weke bi nakokî û hwd wê bihawênê wê bi wê re wê, di rengekê de wê, bide dîyarkirin bê. Weke dualiteya ya bi sazûmanî û ya ne bi sazûmanî ku wê di hebûnek heyî de wê bi hevdû re wê di awayekê de wê weke dualiyên ku wê her yekê wê bi aliyê xwe ve de wê weke ku wê bide kişandin bê. Di mijare xwezayê de wê, şinahî û zûwabûn wê bi hev re wê li ser heman temenê wê bi wê re wê bibin. Ev wê weke aliyên wê bin. Wê di wê temenê de wê ev wê di nava rûdanên jîyanî de wê hertimî wê temenekê ahengî ku ew bibê wê temenê wê biafirênê. Nexwe wekî din wê temenê pêşketin û pêşveçûnên di jîyanê de wê weke ku wê nebûban. Di nava jîyanê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, ev rewş wê weke aliyekê tefkirkirinê û hizirkirinê a li ser hebûna heyî re bê. Lê her tiştê bi teybet wê, di awayekê de wê, li ser temenê pirsên weke li ser temenê çima û ber çî bû û hwd re wê, di rengekê de wê bi wê re wê bibê û wê xwe di awayekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Di mijare aliyên weke li ser têngîna hebûna labitandinên kevçî û tevgerên wê û tevgerên wê ew intibayên bi hiş ku ew di mejiyên me de wê biafirênin û jî wê derkkirinên bi hişmendî ku mirov li ser wê temenê li wan têbigihê wê weke aliyekê wê yê din ku em bi berdeyamî wê hinekî din wê li ser wê di dewama wê de wê li wê bihizirin û li ser wê bisekin in bin.

Wê dema ku em jî wê aliyê ve wê mijarê wê hildina li dest wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê re wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, weke ku me bi mijare kevçî re wê hanî ser ziman wê, di nava wê pêvajoya wê jî destpêkê û heta dawîya wê de wê, kirin û bûyina tevgerê wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê di çerçoveya

hinek têtînen weke 'jixwerrebûnê' û ankû 'pêwîstîniyê' û hwd re wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Wê kirinek wê, dema ku wê were kirin wê karibê wê weke kirinek ku ew bi teqezî ew wê bi wê rengê ew wê bûba û ankû wê di wê temenê de wê weke di temenekê bi regekê weke pêşdîtî de wê bi wê rengê wê werênê ser ziman bê? Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê dikarin wê werênina ser ziman ku wê rewşa rûdanê wê di wê temenê de wê hinekî wê di dewama hanîna mijarê a ser ziman de wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Gotinên weke pêwîstê, pêwîstîniyê, jixwerebûnê û hwd wê weke gotinên ku wê di wê temenê de wê, hinekî wê derfeta wê hebê ku mirov wan hinekî li ser temen û çerçoveyên kirinên xwe re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê mijare têtîna pêwîstîniyê wê di dewama wê de wê bi wê têtîniyê û kirinkiya wê re wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê bi wê re wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe bide dîyarkirin bê. Di mijare kirinê de wê, dema ku wê berî ku ew bûya wê, çawa wê bibê wê, karibê wê di wê temenê de wê bide dîyarkirin bê? Yan jî wê berî ku ew wê bibê wê, mirov wê karibê wê pêşbibînê ku ew wê çawa wê bibê. Di wê temenê de wê, çendî ku wê di awayekê de wê weke ku mirov wê bi aqilê xwe yê pêşketî ên di demên hemdem de wê di awayekê de wê li ser têtîna sedemê û encamê û hwd re wê bi şewayên aqilmeşandinê û hwd re wê hinekî wê bi wê re wê li wê bihizirê jî wê wê ti carî wê weke ku wê ne bi dîyar bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê xwe bigihênê wê rengê bûyina wê. Dema ku ez bêjim wê, siba wê, tişteke wê bibê wê, dibê ku wê tişteke bibê ku wê taqabûlî wê têtîna min a ku min ew hanî ser ziman wê bikê wê bibê. Lê wê ew tiştê ku ew bû û ankû rûda jî wê di awayekê de wê weke têtînek tiştî a ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê, xwemaliyek wê hebê. Di wê nûqtayê xwe de wê wateya xwemaliyê wê hinekî jî wê ew bê ku ew weke xwe bê û ew ne weke tişteke din bê û ew di wê temenê de wê, pêşnewê dîtî ku ew wê bi çî rengê wê bibê bê. Wê di wê çerçoveyê de wê, çawa wê bibê wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku ew wê çawa wê bibê bê.

Di dewama wê de wê diakrê wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna xwemaliyê de wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, rengê wê yê bûyî wê, di wê rengê de wê pêşnedîtîna wê di wê temenê de wê, weke wê çerçoveya wê ya bi wê hizirkirinê wê biafirênê. Pêşdîtîna wê di

awayekê de wê bi intiba bê û ankû bi awayekê din ê bi hişmendi ê bi rengê şibandinê û hwd re bê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê, têngînek wê ya berî wê ku ew li wê dihê hizirkirin û ankû ew bi wê dihê hizirkirin ku ew di mejî de weke pêşnûmeyek hizirkirinê ku ew dimejî de ew hebê bê. Wê di wê temenê de wê ew wê bi wê re wê, di wê rengê û awayê de wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê xwemaliti wê di awayekê de wê, dema ku wê, li wê bihizirê wê zêdetirî wê taqabûlî rengê fahmkirinê ê ji xwe re bûnê wê weke ku wê bikê. Yan jî wê di destpêkê de wê di cih de wê di mejiyê mirov de wê weke ku wê ew wê werênê li bîrê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare têngîna xwemalitiyê de wê, di wê temenê de wê, weke xwebûyina wê cewherê wê têngîna wê ya ku mirov wê bi wê re û di wê de wê fahmbikê wê biafirênê bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di awayekê din de jî wê, mijara têngîna pêwîstîniyê wê hebê. Di wê temenê de wê, têngîna pêwîstîniyê wê weke vajî ya ji xwe re bûyinê wê di rengekê de wê li ser temenê wê karibê wê fahmbikê. Di awayekê de wê, dema ku em li ser temenekê mantiqî wê bi wê li wê bihizirê wê weke têngînek ku ew nikaribê were şaş nîşandin û ankû tawandin û yan jî weke awayekê din bê dayin nîşandin re wê karibê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê têngîna pêwîstîniyê wê, weke aliyekê wê yê bi felsefeya derpêşê re wê karibê wê di wê temenê de wê têngînekê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Minaq wê, derpêşek ku ew bo rewşan hemûya derbasdar bê û bo hemûya 'rast' bê wê weke weke derpêşek pêwîstîni jî wê karibê wê salixbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di nava têngînen me yên jîyamî, zimanî û hwd de wê, di wê temenê de wê hinek têngînen ku wê bahsa wan wê were kirin wê bibin. Minaq wê di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê wê bi wê rengê wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Minaq wê dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê, di gotinê de wê rêzîna wê ya li dûhev hev weke bi rêzimanî û hwd wê di wê temenê de wê, hinek ali û têngînen bi wê ku wê di wê temenê de wê werina



fahmkirin wê bibin. Di wê temenê de wê dema ku mirov wê di wê temenê de wê, li ser têtîna derpêşê re wê bi wê re wê li wê bihizirê wê dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê werênê ser ziman û wê fahmbikê wê di serî de wê ev bê ku wê di wê temenê de wê, derpêş wê bi hebûna wê re wê, 'rast' bê û wê bi nebûna wê re wê weke ku wê ne ras bê re wê di wê temenê de wê, karibê wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê fahmbikê bê. Li vir wê pirsê mirov dikarê wê bikê. Ya ku ew nebê wê karibê weke 'rast' were dîtîna bê? Di serî de wê, li gorî wê mantiqê bo ku ew rast bê wê, pêşî wê pêwîst bê ku ew hebê. Wê demê wê hebûna bi rastîtiyê wê weke şartê pêşiyê wê bi têtîna derpêşî a pêwîstîna re wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê.

Wê jî mirov dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, ya ku ew hebê û rast bê wê, di wê temenê de çawa wê, hebê? Wê di mantiqê wê yê rastîtiyê de wê dema ku ew rast bê û hebê wê, ew wê nikaribê nebê û ne rast bê. Wê demê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku ew di wê çerçoveyê de wê bi têtînek weke ya pêwîstîna re wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê weke ku wê karibê bi wê li wê were lê hizirkirin.

Di dewama wê de wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare hebûnê wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giring wê weke ku wê biafirênê bê. Di wê çerçoveyê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke ku wê biafirênê bê.

Li vir wê weke aliyekê wê yê din jî wê bitêtîna sedemgeriyê ve girêdayî wê karibê wê li wê were lê hizirkirin û fahmkirin wê hebê. Di wê temenê de wê, dema ku wê bi têtîna sedemê ve wê girêdayî wê li wê were lê hizirkirin wê demê wê di wê çerçoveyê de wê, hemû rewşên ku ew dibin wê di wê temenê de wê bi wê têtîna sedemê ve wê girêdayî wê bê xwediyê herikinekê û rewşek bûyinê bin ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê rewşê de wê ew wê bi wê ve wê girêdayî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê were wê were lê hizirkirin ku wê, bûyar û ankû rewş wê di nava demekê de wê li gorî rêzîna xwe wê wê bibê û wê hebê. Wê nikaribê derkeve li pêşîya wê. Di wê temenê de wê minaq wê dikarê di wê temenê de wê, têtîna sazûmanê wê dikarê wê di wê çerçoveyê de wê, li ser wê re wê kirpendinekê di wê çerçoveya wê têtînê de wê bi wê re wê bikê û wê werênê ser ziman. Minaq gotina 'hemû rewş di ahenge xwe de dibînin wê, bi wê çerçoveya wê ya sazûmanî ve wê girêdayî wê bibin. Piştî ku ew bûn mirov wê

nikaribê wê bibêjê ku ew nebûya. Yan jî piştî ku ew hebê mirov nika ribê wê bêjê ku ew nîn a û hwd wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê têtîna 'wîna azad' bê, 'bijartinê' bê û hwd wê weke aliyna ku wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê karibê li wan wê were lê hizirkirin.

Em hinekî jî wan jî di dewama wê de wê fahmbikin ku ew wê çî bin. Wê dema ku em ji aliyê têtîna wîna azad û hwd re wê li wê bihizirin û wê werênina ser ziman wê dikarê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têtîna bijartinê û wîna azad ku mirov wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, çî wê ji wê were fahmkirin. Wê dema ku ew werina ser ziman wê weke di têtîna û intibayekê wê weke ku wê dervî têtîna pêwîstîniyê wê weke aliyekê fahmkirinê wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di awayekê de wê di pêvajoya bûyina rewşê de wê pêşî wê di awayekê de wê bi têtînekê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têtîna pêwîstîniyê de wê, dema ku wê biwê re wê wê were lê hizirkirin wê weke ku wê 'wîn wê bi girêdanîyekê re wê were lê hizirkirin re wê were ser ziman. Di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê were ser ziman. Weki din wê dikarê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare pêwîstîniyê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke têtînek ku wê li ser wê temenê wê weke sînorê wê yê bi wê bûyinê re jî wê di awayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê werênê ser ziman.

Di nava têtîniya nava sedem û encamê de wê ew têtîniya bi girêdana bi hev re a bi sedem û encamê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê pêwîstîniyê jî wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Minaq wê dema ku em li ser têtîna birçibûn û xwarinê re wê têtîna sedem û encamê wê li wê bihizirin wê weke têtînek ku wê di wê temenê de wê bi hev ve girêdayî bin wê werina fahmkirin. Yan jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê, ya ku ew

weke ya girêdanê û rewşa wê xwe di wê temenê de wê bi wê re wê, bide dîyarkirin wê di wê temenê pêwîstîni de wê bide dîyarkirin. Kesek wê bê xwarin wê karibê bijî? Wê di wê temenê de wê, di wê rengê û rewşê de wê weke ku wê mirov wê bi jîyane xwe ve wê, weke ku wê bi xwarinê ve wê girêdayî bê wê, di wê temenê de wê, di regekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di awayekê din de jî wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna xwarinê wê, di wê temenê de ku ew nebê wê di laş de wê temenê jîyanê wê weke ku wê nebê. Wê, di wê çerçoveyê de wê xwe dewrûdayim nekê. Weke van aliyên wê gelek aliyên din ên wek ebi bûyin, gûharînê û hwd re wê weke ku wê bi wê re wê nebin. Wê demê wê di wê temenê de wê dema ku ew bi wê re ew dibîn wê weke ku ew bi wê ve wê girêdayî bin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna girêdanê wê, di wê temenê de wê weke aliyekê bi têngîna pêwîstîniyê re wê di wê temenê de wê were fahmkirin wê hebê. Wê di wê temenê û têngînê de wê, têngîna azadiyê û ankû serbestiyê wê di xwe de wê bêbendbûnekê û ankû bêgirêdanbûnekê wê di xwe de wê bi wê re wê weke ku wê bi awayekê wê bide dîyarkirin.

Ev jî wê bi wê re wê weke aliuekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di dewama wê de wê b wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ser ziman bê.. Di awayekê din de jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê, rewşa girêdanîya bi rewşa têngîna pêwîstîniyê re ku wê di wê temenê de wê weke ku wê b wê ve wê girêdayî bê wê, di dewama wê de wê ya azadi û serbestiyê wê di morfolojîya xwe ya bi fahmkirinê re de wê, di regekê de wê, bê ew negirêdanê û hwd wê, di wê temenê de wê, di awayekê bi serê xwe bûnê wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê re wê, di regekê de wê bide dîyarkirin. Azadbûn wê weke ku wê ji bendê girêdanê serbest bê wê xwediyê regekê fahmkirinê û têngînekê bê. Wê di wê temenê de wê ew wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Ev têngîna pêwîstîniyê wê di wê temenê de wê, weke aliyên wê yên din ên ku ew di çerçoveya têngîna dadê û hwd de jî wê werina ser ziman wê hebin. Di wê çerçoveyê de wê çerçoveyek wê ya berfireh wê weke ku wê

hebê. Di wê temenê de wê gelek aliyên wê yên ku mirov wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke ku wê hebê ku mirov wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê di wê çerçoveya têtîna pêwîstîniyê de wê, minaq wê mijare bandûrê wê di wê temenê de wê, mirov dikarê wê di awayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di çerçoveya têtîna bandûrê de wê weke ku wê minaq wê, weke aliyekê ku wê ti tişt wê weke ku wê di temenê serbestiyek ku wê zirarê wê bide mirov û ankû wê dervî me wê kesên din ku ew hena wê bide wan wê nebê. Wê di wê temenê de wê ev wê bendek girêdanî a ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Minaq di malekê de wê, weke xwediyê malê wê dêûbav wê kar û xabatê wê bikin û wê li zaroyên xwe wê binerin. Kesên pîrûkal wê pêwîstîya li wan meyizendinê wê hebê. Di wê temenê de wê gelek aliyên wê yên ku mirov wê karibê werênê ser ziman wê bi wê re wê hebin. Li ser wê temenê wê gotina fêdebûnê û ankû zirardayinê û hwd wê, werelê hizirkirin û fahmkirin. Wê di wê temenê de wê hertimî wê xwe ji aliyê bi encamên zirardayinê durgirtinê û bi aliyê din ê fêdebûnê û hwd re dayinê û di wê temenê de xwe bi encam kirinê û hwd re wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê.

Minaq wê di wê temenê de wê di rewşa destûr û zagonan de wê, bi awayekê dîtbarî wê ghiştina li şîrove û di wê temenê de wê çawa wê temenek rûdayî û ankû wê bibê wê bi mihtemelî wê were fahmkirin û wê bi wê re wê, bê ghiştin li encamê wê li ser wê re wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Minaq wê madeyên weke yên haşhaşê û hwd wê, bi destûrî wê werina qadaxakirin. Ev wê li ser encamên wan re wê, di wê temenê de wê werina qadaxakirin.

Li ser wê temenê wê têtîna pêwîstîniyê wê di awayekê de wê weke ku em di nava hizrên kant de jî dibînin wê li ser têtîna apriori re wê, were dîtînin ku wê were li lê hizirkirin. Ya ku wê mirov di awayekê de wê ji têtîna apriori û ya pêwîstîniyê wê bi hev re ku ew dihênê ser ziman ji wê fahmdikê wê weke ku wê bi temenekê epistemolojikî wê têtîna epriori yê wê yê werênê ser ziman û wê, ya pêwîstîniyê jî wê di temenê têtînê weke yên 'teqeziyê' û ankû 'metafizîkê' ku wê li ser têtînê weke teqeziyê wê bi awayekê fahmkirinê wê were fahmkirin re wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê weke ku me hinekî li jor hanî ser ziman wê mijare têtîna derpêşên pêwîstîniyê û hwd re wê di temenê wê di awayekê de wê weke

ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman wê bi wê re wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, təkiliya tēgînên derpêşên pêwîstîni û rastitiyê wê çawa wê bi hev re wê hebê û wê di wê temenê de wê çawa wê karibê bê gihîştin li fahmkirinek rast wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di dînenekê de wê bide dîyarkirin bê. Di aslê xwe de wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê rengê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare tēgîna derpêşên pêwîstîni de wê, weke aliyekê din wê tēgîna rastitiyê ku ew çawa wê, ji wê were fahmkirin wê di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bi wê re wê, di awa û rengê de wê weke ku wê karibê wê bide dîyarkirin. Hinekî jî wê weke ku wê ji wê aliyê ve mijarê wê hilde li dest û wê werênê ser ziman wê weke aliyekê mijarê ê bi tēgîna pêwîstîniyê ve wê weke ku wê biafirênê bê. Di nava epistemolojiya hemdem de wê, di heviyekiyekê de bê ku mirov tēgîna apriori'yê weke ya pêwîstîniyê wê fahmbikê û ankû ya pêwîstîniyê wê di wê temenê û rengê de wê fahmbikê wê weke mijare ku wê ji wê aliyê ve wê, were lê hizirkirin bê. Di zane min de wê ji wê aliyê ve wê bi tēgîna apriori û pêwîstîniyê re wê di dewama wê de wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov wê hinekî di dewama wê de wê ji wê aliyê ve wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare tēgîna pêwîstîniyê de wê dema ku mirov wê hinekî li ser wê dihizirê wê weke aliyekê wê yê din jî wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê di reng û awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ji du aliyan ve wê, pêwîst bê ku mirov wê hinekî di dewama wê de wê li ser wê bisekinê bê. Yek wê ji aliyê tēgîna rastitiyê ve bê. Ya din jî wê di temenê tēgîna apriori'yê de bê. Pêşî em ji aliyê tēgîna rastîtîyê ve wê hildina li dest.

Ji aliyê tēgîna rastitiyê ve wê dema ku mirov wê, hilde li dest wê, çawa wê di serî de wê karibê di destpêkê de wê were fahmkirin? Di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê di mijare fahmkirina wê de wê, mijare tēgîna pêwîstîniyê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Di awayekê de wê, dema ku mirov mirov wê minaq wê, di awayekê de wê li ahange jîyanê binerê wê ya vajî ne nebûna jîyanê wê hebûna jîyanê bê. Wê di wê temenê de wê, di rengê de wê, demê wê, hebûna jîyanê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, di wê temenê de wê li ser temenê wê fahmbikê. Wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê bahsa mafên

jîyanê bikê wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare têtîna pêwîstîniyê de wê di nava epistemolojiya hemdem de wê weke ku wê were dîtin wê bi zêdeyî wê li ser temenê têtîna sedemê re wê, di awayekê de wê bi xwezayê re ku wê bi temenekê azmûnî wê hebê û ankû wê dervî têtîna azmûnê wê weke têtîkiliyek girêdanî û hwd wê hebê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, di nava têtîna apriori de wê, ya dihê azmûnkirin û ya 'weke nayê azmûnkirin' û hwd jî wê weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Wê dema ku em hinekî tefkirkirinê wê li ser wê gotinê re wê dênê û wê bikê ku wê fahmbikê wê di wê temenê de wê pirsê wê bikê? Ya ku ew nayê azmûnkirin wê çi bê? Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê dema ku em bahsa pêvajoya fahmkirinê a di nava jîyanê de û bi jîyankirinê û hwd re wê bikin wê di wê rewşê de wê, mijare rewşa têtîna azmûnê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giirng wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, pirsê jî wê dikarê di dewama wê de wê bikê û wê hinekî li bersiva wê bigirê. Ku zanînek wê rêjeya sehên me di lêghiştina fahmkirina wê de kêmbimênê wê ew zanîn wê weke 'rastiyekê' wê karibê wê were herêkirin bê? Ev jî wê weke aliyekê wê yê wê yê ku mirov wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, di felsefeyê de wê, dema ku em li wateya têtîna 'apriori' yê dihizirin wê weke ya pêşî dihê û ankû ya berî azmûnê dihê jî wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Weke ya ku wê piştî azmûnê wê bibê aposteriori' ku wê bibê wê weke têtîna ya vajî wê di rengekê de wê bi têtînî wê bi xwe re wê bikê ku ew wê werênê ser ziman bê. Di awayekê de wê, ya ku ew bi azmûnê wê weke ku wê newina fahmkirin û piştrastkirin jî wê di awayekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Lê di wê temenê de wê her pêvajo wê, di çerçoveya fahmkirinê de wê, di awayekê de wê, bi azmûnkirinê wê hinekî fahmkirinê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Li ser wê temenê wê di demên serdema navîn de wê mijare azmûnkirina teolojiya nepeniyê ku wê bibê wê di wê çerçoveyê de wê ya ku ew dihê azmûnkirin û ya ku ew berî wê hebûya û ankû ya ku wê piştî wê bibê wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyên wê yên ku wê bi wê re wê

were lê hizirkirin bê. Di awayekê de wê mijare têtîna apriori wê di wê temenê de wê bi wê re wê, li ser têtînek ku ew weke bi azmûnê nayê fahmkirin û ew weke dervî wê heya wê, di wê temenê de wê tenê wê di fahmkirinê de wê karibê bibê temenê azmûnkirinê û hwd re wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di mijare têtîna azmûnê de wê, di wê rengê de wê weke ku mirov wê dikarê wê li wê bihizirê wê di nava epistemolojiya hemdem de wê mijare têtîna aposteriori'yê wê di regekê de wê bi wê re wê weke ya piştî azmûnê dihê ku wê di wê çerçoveyê de wê weke bê kirin mijare fahmkirinê wê li ser wê re wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê û li wê were lê hizirkirin.

Li ser wê temenê wê jî mirov dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare fahmkirina zanînê û ankû epistemolojiyê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, mijare azmûnê wê, di nava jîyanê de wê bi jîyankirinên me re wê, di wê temenê de wê çawa wê cih bigirê wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê li wê were lê hizirkirin. Ya ku wê were azmûnkirin û ya nayê azmûnkirin wê di demên felsefeyê ên kevnera de jî wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di dewama wê de wê dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare ya ku ew dihê azmûnkirin ku wê weke zanîna jî nava jîyanê a bi rêya sehên xwe wê were girtin û ya deervî wê ku wê dervî sehên me wê hebê wê di wê temenê de wê weke ku wê 'newê azmûnkirin' jî wê li ser wê re wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

LI ser wê temenê wê di awayekê de wê, di nava jîyane de wê têtînên weke yên minaq wê bi têtîna fahmkirina hebûnê re wê, li ser wê re wê li wê were lê hizirkirin. Hebûn û rêyên fahmkirinê ên weke sehên me wê çendî wê karibin di çerçoveyek fahmkirinê de wê hev temem bikin? Yan jî mirov dikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê rêyên fahmkirinê ên ku ew hena wê çawa wê karibin weke aliyna giring wê xwe bi wê re wê bidina dîyarkirin? Di aslê xwe de wê, di mijare fahmkirinê de wê, sehên me wê, di awayekê de wê li ser ya ku ew dibînê re wê, fahmbikê û wê di her care ku em wê weke bi nerîna xwe wê, weke 'tam' û ankû 'hemûyî' wê fahmdikin jî wê di wê temenê de wê di regekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Seh wê bi sînoriya xwe ya bi fahmkirinê re ku wê bibin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê di awayekê de wê, weke ku wê bide dîyarkirin.

Di demên hemdem de wê di nava zanîna hemdem û ankû epistemolojiya hemdem de wê têtîgînên metafîzîkî ku wê derkevina li pêş wê hinekî jî wê, weke aliyna têtîgînê en ku mirov wê karibê di wê temenê de fahmbikê û werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê zanîna me ya ku ew heya wê, di wê çerçoveyê de wê, di awayekê de wê, weke ku wê di zikhev de wê hem aliyê azmûnkirinê û yê dervî wê di zikhev de wê di dîmenekê de wê weke laşekê bi hastû û goştî şer hastû û hwd re wê, di awayekê û renekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di nava têtîgîna apriori de wê mirov karibê wê bi temenî azmûnî redbikê? Di zane min de wê ev mijar wê bi serê xwe wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe di wê temenê de wê, fahmbikê. Li gorî aristo wê, li ser temenê derpêşên apriori re wê, zanînen me di awayekê de wê weke ku wê piştrastkîrinên xwe wê, bi xwe re wê, di renekê de wê weke ku wê bikin û wê bidina çêkîrin. Di nava felsefeya kant û hwd de wê, weke têtîgîna bi pêwîstî û gerdûnî bin. Wê li ser wê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê, bi wê re wê were lê hizirkîrin. Di wê temenê de wê, dema ku em minaq wê, azmûnî dikin wê di awayekê de wê, her mirov wê fanî bê ku mirov wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê karibê weke têtîgînek derpêşî a ku mirov wê ji aliyekê ve jî wê bi azmûnkirinê wê, di wê rengê de wê, fahmbikê bê. Ya ku wê weke têtîgînê derpêşî en dervî yê azmûnî ku wê werina dîtin jî wê, di renekê de wê bi têtîgînek azmûnî re wê, di renekê de wê weke ku wê karibin werina fahmkîrin. Di wê temenê de wê, dema ku em azmûnê di jîyane xwe de wê redbikî wê weke ku wê mirovekê ku ew nûka ji dayika xwe bû wê weke yekê 70 salî wê di mejiyê xwe de wê, weke xwediyê heman azmûnê ku ew mirov di hundûrê 70 salê de wê di jîyane xwe de wê bijî bê. Ev jî wê weke aliyekê ku mirov wê nikaribê wê di renekê de wê, di temenê de wê herê bikê bê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Ji wê aliyê ve wê gelek aliyên ku wê karibin werina li wan hizirkîrin wê karibin bin. Hinekî din jî wê, di wê temenê de wê mirov karibê wê di dewama wê de wê li wan bihizirê û wê werênê ser ziman.

Wê dema ku em di dewama wê de wê mijare têtîgînê wekd derpêşê wê hildina li dest wê, bi wan re wê aliyên weke yê ku mirov wê karibê di dewama wê de wê bi wê re li wê bihizirê wê karibê werênê ser ziman bê.



Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din wê bi aqilê subjeî û hwd re wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, minaq têtînen weke ' her tiştê ku wê destpêka wê hebê wê sedema wê hebê' re ku wê were lê hizirkirin wê weke aliyekê yê ku wê hinekî wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê, bi aliyekê wê yê azmûnê re jî wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di çerçoveya têtîna azmûnê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, bide dîyarkirin bê. Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê bahsa kesekê bikê wê ji destpêkê ve wê, bi ber mazinbûna xwe ve wê pêvajoyên fêrbûnê wê bi awayekê aritmatikî wê di renekê de wê weke ku wê bi xwe re wê bijî.

Di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê, di dewama wê de wê dikarê wê bi wê re wê ji wê aliyê ve wê bi wê ve girêdayî wê karibê wê li wê bihizirê bê. Di awayekê din de jî wê dikarê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare têtîna hizirkirinê a bi derpêşê re wê weke ku wê bi aliyê gerdûnî û pêwîstîni re wê karibê wê li wê bihizirê wê bi wê re wê bi aliyê ne pêwîstîni û ne gerdûnî re jî wê bi wê re wê li wê bihizirê. Wê dema ku em aliyên din wê bi temenekê azmûnê wê li wê bihizirin wê di dewama wê de wê bi wê hebûna wan ya ku mirov tefkirbikê re wê têtîliya wan a bi aliyên din re wê di renekê din de jî wê karibê xwe di awayekê de li ser temenê fahmkirinên me re bide dîyarkirin bê.

Di awayekê de wê di wê rengê de wê, minaq wê têtînen matematikî û mantiqî çendî mirov wê karibê dervî ya azmûnê wê fahmbikê û werênê ser ziman? Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê di temenekê heyînî a bi hebûnê re wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê karibê wê bi wê werênê ser ziman ku mirov wê nikaribê ji wê dûr wê werênê ser ziman bê. Hebûna hijmarekê ku ew hebê wê, di pêvajoya fêrbûna wê de wê, weke aliyekê azmûnê jî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Lê hebûna hijmarê wê di wê temenê de ku ew, di kijan rewşa hijmarê de bê wê, demê wê bi wê re wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê girîng wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare hijmarê wê li ser hebûna heyî re wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê.

Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Wê dema ku em bahsa hebûnê û hevgerîniya wê bikin jî wê di wê temenê de wê ew wê, di awayekê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê bi wê re wê, li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê

dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, mijare hebûna bûyî û heyî wê, di wê temenê de wê bi wê awayê wê re wê, di awayekê de wê, temenê fêrbûnê wê ji xwe re wê rengê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin bê. Wê jî wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê hebûn wê, di xwe de wê, wê, dema ku wê bi wê hevgirtiniyê wê karibê wê werênê ser ziman wê di wê hevgirtiniya wê de wê, çerçoveya ku wê bide dîyarkirin re wê bi aliyekê azmûnî wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin bê. Di awayekê de wê ya ku mirov wê fahmbikê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi temenê sehan wê, di awayekê de wê bibê. Li ser wê aliyê re wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di aslê xwe de wê, mijare rengên bi hişkirinên wê ku mirov bi wê re wê li wê bihizirê wê, weke awayên wê yên bi azmûnkirinê re wê karibê wê fahmbikê bê. Wê dema ku mirov wê, bahsa awayê pirrfahmkirinê wê bi wê re wê bikê wê ew awayê pirrfahmkirinê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, dema ku wê, di nava epistemolojiya hemdem de wê bahsa têtîna bi fahmkirina sehan û li ser temenekê bi derûnîyê wê derkkirinên ku wê bi wê re wê werinakirin wê were kirin wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê wê were hanîn li ser ziman bê.

Di awayekê de wê, di wê temenê de wê, dema ku em bahsa têtîna epistemolijîya bi fahmkirinê bikin em divê ku wê hinekî derxina dervî wê şewayê klasik ê mantiqî ku wê di wê temenê weke 'A ku ew rast bê wê B jî wê rast bê' û hwd. Di wê temenê de ku ew A û B hebin ew bi serê xwe hebin wê demê wê çî têtîliya ku wê yek wê ya din wê bi xwe re wê rast û ankû wê şaş wê bide nîşandin? Di wê temenê de wê ev wê di serî de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Yan jî ku em bêjin hemû cism cih digirin' û yan jî 'dûnya li dora xwe doi zîvîrê' û ankû 'ti cism di heman demê de wê li du cihan wê bi hev re wê nebê' û hwd re wê karibê wê li wê bihizirê. Wê dema ku mirov wê bahsa gotina 'dûnya gilover a' û ankû 'roj ji rojhilat ve dihiltê' ku mirov wê werênê ser ziman wê weke têtîna derpêşî ku wê di wê temenê de wê karibê wê ji aliyekê din ve wê li wan were lê hizirkirin bin.

Li ser wê temenê wê di awayekê de wê, ev wê weke aliyê ku wê bi wê re wê, di awayekê de wê, karibê wê dervî têtînen me yên azmûnî ku em

karibin wan fahmbikin bin? Di aslê xwe de wê dikarê wê di dewama wê de wê biwê re wê li wê bihizirê ku wê, çerçoveya epistemikî a zanînê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, rewşa minaq roj ji rojhilar ve dihiltê ku mirov wê hilde li dest wê, ew çendî ku wê di dîmenekê de wê weke rewşek heyî û xwe bi dûbare dide dîyarkirin jî bê lê wê, ji aliyê me mirovên bihiş ku em bi aqilê xwe wê fahmdikin ve li wê bihizirin wê ew wê, di temenekê de wê, ji aliyekê ve wê, weke rewşek ku ew were fêrbûn jî wê, xwe di rengekê de wê, karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Minaq em dikarin rewşên weke çûna ava û ankû hiltana rojê ên li gorî rewş û awayên herêmî û deverên cihê ku wê cihetiyê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin em dikarin wê di wê rewşê de wê, bi minaqî wê bidina dîyarkirin. Wê bi wê re wê ew wê were dîtin û wê karibê were lê hizirkirin ku wê rewşa ji hevrastên cihê ve ku mirov wê li wê bihizirê wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di aslê xwe de wê dikarê wê di dewama wê de wê, bi wê re wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mijare rewşa ne rewşa çûna ava rojê û ne jî ya hiltana wê karibê wê tenê di awayekê, hevrastekê, rengekê, bi şêwayekê demkî û hwd re wê karibê wê fahmbikê. Wê di wê temenê de wê hemû rewş wê, di awayekê de wê cihêbûnên ku ew bi wê re wê bibin wê di wê rengê de wê temenê hizirkirin û fahmkiirnên cihê wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di mijare fahmkirinê de wê aliyê apriori û yê aposteriori û hwd jî wê di awayekê de wê hinek aliyên wan ên di zikhev de ku mirov wê fahmbikê wê weke ku wê hebin. Ber ku wê ya ku wê, bi azmûnî wê were derkkirin wê çendî wê weke bi temenekê azmûnî wê bibê lê wê ji aliyekê din ve jî wê di dîmenekê din de wê weke aliyekê din ê hizirkirinê wê weke ji nebûnê bi lê ghiştin û bi wê bûnê re wê xwe bide dîyarkirin. Minaq wê di wê temenê de wê, têgînên kant ku mirov wê dixwezê wê, ew wê, rewşên zêhnî wê di wê mêylê de bê ku ew bi têgîna apriori ku ew bixwezênê û wê werênê ser ziman de bê. Lê wê rewşên weke yên dûnyayî û hwd jî di wê mêylê de bê ku ew bi temen û awayekê aposteriori ku ew fahmbikê de bê.

Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê hebê ku em di çerçoveya têgîna apriori de wê di wê çerçoveyê de wê bi wê li wê bihizirê bê. Minaq wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin ku wê çavkaniya zanîna apriori ku ew ne azmûn bê wê demê wê çî bê wê weke pîrsekê wê di wê temenê de wê xwe di mejiyê mirov de wê di awayekê de wê weke ku wê bide li şaq. Wê di wê çerçoveyê de wê, kant wê, li

zanîna apriori wê ji yên berî xwe wê bixwezê ku ew nêzîkatîyek cihê bide nîşandin. Ew dixwezê ku ew di wê de wê, hinek qat û ankû zanînen ku ew bi têngîna azmûnê re ew werênê ser ziman wê bixwezê ku ew li wan bigirihê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ew wê di encama wê de wê, bi rengê hizirkirina wî re wê, derkeve li pêş ku ew zanîna apriori wê ji aliyekê ve wê bi wê nexwezê ku ew dûrî ya azmûnî ew li wê bihizirê.

Di awayê fahmkirina têngîna azmûnê de wê, dema ku weke ku me li jor bi têngîna 'her destpêk wê sedema wê hebê' ku mirov wê li ser gotina 'destpêkê' re wê li wê bihizirê wê gotina destpêkê wê weke gotinek ku wê bi têngîna azmûnê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di temenê têngîna derpêşî de wê dema ku mirov wê li ser têngîna gerdûnî û pêwîstîniyê re wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê pirsek din jî wê karibê xwe di mejiyê mirov de bide dîyarkirin. Ew jî wê li ser gotina 'pêwîstîniyê' û 'gerdûnê' re wê karibê wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê pêşî wê dikarê wê bipirsê ku wê derpêşek wê pêwîst bê ku ew hem gerdûnî û pêwîstîniyê bê? Wê di wê temenê de wê, di wê temenê de wê têkiliya wan aliyan wê weke aliyekê wê yê din jî bê ku mirov li wê bihizirê bê. Li gorî ku wê di wê temenê de wê li ser têngînen derpêşê re ku mirov li wê bihizirê wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê çawa wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê. Di nava têngîna apriori de wê, têngîna pêwîstîniyê wê weke ku wê mirov wê li wê dinerê wê weke pêvekek bi pêvekî jî wê di awayekê de wê, were dîtin. Ber vê yekê wê, di wê temenê de wê, weke têngînek ku wê li aprioriyê wê dervî wê weke ku wê karibê li wê were lê hizirkirin wê di awayekê de wê weke ku mirov wê karibê li wê bihizirê bê.

Minaq wê dikarê wê ji aliyekê din ve jî wê dikarê wê bi têngînek derpêşî a bi wê rengê re wê werênê ser ziman. Ku em bêjin 'hemû nîşanakên sekinandinê wê sor bin' ku em bibêjin weke têngînek ku wê bi temenekê derpêşî wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Lê em di dewama wê de wê bi awayekê weke ku wê taqabûlî têngîna apriori wê bikê ku mirov wê karibê ji wê derhênê weke 'wateya hemû nîşanakên sekinandinê wê bisekina bê' re wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê weke aliyekê wê yê din ku wê, bi apriori wê ji wê were derrhanîn jî wê bi wê re ewê xwe di rengekê de wê, bi wê re ewê weke ku wê bide dîyarkirin.

Wê jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare têtîna nîşanaka sor a sekinandinê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku em li ser temenekê azmûnî wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê ji aliyekê ve wê, ji aliyekê ve wê li wê bihizirê wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin bê.

Di aslê xwe de wê, ji wê aliyê ve wê, mijare azmûnê wê di wê temenê de wê çendî ku wê bi temenekê aposteriori'yî wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi fêrbûnê û azmûnkirinê r ewê fêrbibê jî lê wê weke ku wê bi intibayekê aliyekê wê yê apriori wê hebê, wê karibê hîsekê bide mirov. Lê di wê temenê de wê, dîmenê wê yê azmûnî wê bi wê re wê weke ku wê zêdetirî wê bi wê re wê, weke ku wê li pêş bê.

Di nava felsefeyên kevnera de wê, di awayekê de wê weke ku wê bi hizrên platon û hwd re wê di demên piştê jî wê li ser matematik, mantiqê û hwd re wê, di awayekê de wê, weke ku wê, di awayekê aprioriyî wê di dîmenekê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Lê em nikaribin wê, van aliyan jî ji pêvajoya azmûnê û a bi wê re a fahmkirinê wê dîr wê li wê bihizirin û wê werina ser ziman. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê giirng wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, bahsa têtînek sehî a apriori'yî wê di wê temenê de ku wê were kirin wê, di aslê xwe de wê temenê wê jî wê di wê temenê de wê weke ku wê ji aliyekê ve wê bê û biafirê bê. Em dikarin têtînen apriori dervî sehên wan pênamebikin û fahmbikin? Wê dema ku em nikaribin wan bi wê rengê fahmbikin wê demê em divê ku em di awayekê de wan li ser sehên xwe re fahmbikin û werênina ser ziman. Têtînek, tiştêk û hwd ku ew dervî me hebê û em wê derkbikin û ankû wê azmûn bikin wê ew newê wê wateyê ku ew dema ku me ew kifşkir û di xwe de bi hişkir êdî ew bû. Wê dema ku em mijare têtîna apriori wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, xwe bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Têkiliya sehan wê bi têtînen weke derûniyê û reng û awayên wê yên fahmkirinê ên bi azmûnê re ku em wê li berçav bigirin wê demê wê têtînen apriori jî wê di awayekê de wê dema ku em bi wê re wê fahm bikin emê bi wê re wê karibin wê têkiliya wê bi wê re wê dênin.

Ev aliyê wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê çerçoveyek hizirkirinê wê bi xwe re wê biafirênê û wê pêwîst bê ku mirov wê hinekî

din wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê, di wê de kûrbûnekê bi hiş û zanîna re li ser temenekê epistemikî re wê çêbikê û wê li wê bihizirê bê.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê dema ku em di çerçoveya têngîna azmûnê de wê bi wê re wê li wê bihizirin wê, di serê me de wê bibê ku em di awayekê de pirsekê wê, di serî de wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê karibin wê bi wê re wê werênina ser ziman bê. Di serî de wê pirsek wê bi rengê weke 'dervî azmûnê wê bi derfet bê ku mirov wê karibê bahsa zanînekê bikê' re wê, di awayekê de wê di hişê me de wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin.

Weke ku me hinekî li jor bi gotin kir ku em bahsa têngînek apriori a sehî bikin wê demê wê bi têngîna sehê re wê, li ser wê re wê weke bi rêyên wê yên derkkirinê ên sehê re jî wê weke aliyekê wê yê azmûnê wê bi wê re wê bi xwezayî wê karibê xwe bide dîyarkirin.

Di nava têngînên epistemolojikî ên hemdem de wê di wê warê de wê du zanistên ku mirov wê di wê çerçoveyê de wê hinekî bikê mijare lêkolînekê û fahmkirinekê di wê çerçoveyê de wê karibê xwe bide dîyarkirin. Ew jî wê derûnê û civaknasî bin. Ev herdû têngîn wê aliyna wan ên ku em bi felsefeyî û hwd re wê, li ser temenekê apriori ku wê bi wan were lê hizirkirin û ankû wê ji hinek rengên hizirkirinênbi gotin û hevokên wan re wê, intibayek bi wê rengê wê di mejiyê mirov de wê çêbikê wê di awayekê de wê karibê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di nava têngîna epistemikî a hemdem de wê mijare zaninê wê dema ku wê di wê çerçoveyê de wê ji aliyekê ve wê mirov wê karibê wê li ser wê bihizirê wê gotinek di mejiyê me de wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Ew jî wê têngîn û gotina 'şartê rastiyê' bê. Wê di wê temenê de wê, gotina bi şartê rastiyê re wê, çi wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di wê çerçoveyê de wê, mijare sedemê, hêncetê û hwd wê, weke aliyna ku wê bi wê re wê were kê hizirkirin bê. Di awayekê de wê ya ku wê weke rastiyê wê were dîtin û ankû wê çawa wê rastî wê weke rastiyê wê bibê û ankû wê were dîtin wê ev jî wê weke aliyekê dîtbar ê bi hişmendîya me re wê xwe karibê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Ji wê aliyê ve wê dema ku mirov wê bi wê re wê li wê dihizirê wê, di aslê xwe de wê, gelek aliyên wê yên ku wê, li ser wê temenê wê karibin bi rêgezî werina li wan hizirkirin û fahmkirin wê bibin.

Wê di wê temenê de wê, ne tenê wê bi sedem û hêncetê û hwd re wê karibê wê weke ali û regekê fahmkirinê wê bibînê. Di wê temenê de wê,

rengên hêncet û sedemê jî wê weke aliyna ku wê karibê di nava şart û mercên wê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê bi mijare fahmkirinê re wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di nava têtîna epistemolojiya hemdem de wê li ser têtînen weke yên sedem û hêncetê wê di wê temenê de wê şibendin û hwd jî wê weke aliyna ku wê di dewama wê de wê, bi wê re ku wê were lê hizirkirin bê. Di çerçoveya wê têtîne de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê wê bi gotina rastiyê re wê, ya ku ew dihê zanîn wê weke 'ya rast' bê bê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin wê di dewama wê de wê ya ku ew ne rast bê wê newê zanîn û ne rastî wê newê zanîn re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di awayekê û renekê de wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Li ser wê temenê wê di temenê wê de wê, têtîna salixkirinê wê, weke aliyekê wê yê fahmkirinê wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Wê dema ku em wê bi wê rengê wê li wê dihizirin wê di aslê xwe de wê ji aliyekê din ve jî wê bi xwezayî wê têtîna û renekê fahmkirinê wê xwe di awayekê de wê weke ku wê xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di dewama wê de ku weke ku me hanî ser ziman ku wê ya ne rast wê weke newê zanîn û nebê ku wê di awayekê de wê were tefkirkirin wê demê wê ev pirs wê li ser wê re wê di mejî de wê biafirê ku mirov wê karibê bipirsê ku wê, ya ku ew ne rast bê wê karibê were zanîn bê. Ev pirs wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê kaeribê xwe xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê karibê li wê were lê hizirkirin. Ji xwe wê, dema ku mirov wê ya ku ew rast bû wê, di wê temenê de wê weke ku ew rast bê û hebê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi xwezayî wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Rastî wê vajî aliyê ya nerastiyê bê. Wê demê wê di wê temenê de wê, aliyê ne rastiyê wê dema ku ew weke aliyê wê yê din ê vajî ê rastiyê bê wê demê wê ew wê, dema ku em rastiyê wê salix dikin wê, ew jî wê bi wê re wê karibê bê gotin ku ew were salixkirin. Ne rastî wê, karibê wê weke nebûnê û ankû neyî wê salixbikê? Di wê temenê de wê di çerçoveya têtîna epistemolojiya hemdem de wê pirsên ku wê di wê temenê de wê, di mejiyê mirov de wê biafirin wê berê rengê hizirkirina me jî wê di awayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê bidina dîyarkirin û me bi wê ve wê bidina birin.

### **Çavkanî:**

- \*Ross, William David (1951). *Plato's Theory of Ideas*. Oxford: Clarendon Press
- \*Thesleff, Holger (2009). *Platonic Patterns: A Collection of Studies by Holger Thesleff*. Las Vegas: Parmenides Publishing
- \*Welton, William A., ed. (2002). *Plato's Forms: Varieties of Interpretation*. Lanham: Rowman & Littlefield
- \*Kidder, D. S. and Oppenheim, N. D, (2006), *The Intellectual Devotional*, Borders Group, Inc, Ann Arbor
- \*Bostock, D., (1994), *Aristotle: Metaphysics Books Z and H*, Oxford: Clarendon Press.
- \*Burge, Tyler (2010), *Origins of Objectivity*, Oxford: Clarendon Press
- \*Davidson, Donald (1986), *A Coherence Theory of Truth and Knowledge in: LePore, Ernest (ed.), Truth and Interpretation*, Oxford: Basil Blackwell
- \*Gould, Stephen J (1987). *Time's Arrow, Time's Cycle: Myth and Metaphor in the Discovery of Geological Time*. Cambridge: Harvard University Press
- \*Heilbron, J.L., ed. (2003). *The Oxford Companion to the History of Modern Science*. New York: Oxford University Press
- \*Popper, Karl (2005). *The Logic of Scientific Discovery* (Taylor & Francis e-Library ed.). London and New York: Routledge / Taylor & Francis e-Library. chapters
- \*Lehrer, Keith (1968), *Belief and Knowledge*, *The Philosophical Review*
- \*McDowell, John (2003), *Subjective, Intersubjective, Objective, Philosophy and Phenomenological Research*
- \*Nagel, Thomas (1979), *Subjective and objective*, in: *Mortal Questions*, Cambridge: Cambridge University Press
- \*Daston, L., and Galison, P. (2007). *Objectivity*. New York: Zone Books
- \*Fuchs, S. (1997). *A sociological theory of objectivity*. *Science Studies*
- \*Brentano, Franz (1874), *Psychology from an Empirical Standpoint*, London 1995: Routledge



\*Bremmer, Jan (1983). The Early Greek Concept of the Soul. Princeton: Princeton University Press

\*Swinburne, Richard. (1997). The Evolution of the Soul. Oxford: Oxford University Press

\*Carruthers, Mary (2007). The Book of Memory: A Study of Memory in Medieval Culture

\*Lindberg, David (1992). The Beginnings of Western Science. University of Chicago Press

•

**Abdusamet Yigit, kurdistan, cizira bota, 2015**